

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan 'den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaft betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

OVER HET FISCAAL RECHT.

Openingsles van den Nederlandschen cursus van Fiscaal Recht aan de Universiteit te Brussel, gegeven door den heer E. SCHREUDER, docent aan de Universiteit.

In deze inleidende les nemen wij ons voor het voorwerp van het fiscaal recht te definieeren en het raam te omschrijven waarbinnen het ligt ingesloten. Tevens zullen wij op zijn wetenschappelijk belang wijzen en de plaats bepalen, welke het in het *corpus juris* inneemt.

I.

Het fiscaal recht heeft tot voorwerp de *rechtsverhoudingen*, die de heffing der belastingen in het leven roept.

Belastingen heeten geldelijke offers, welke de overheid, met het oog op de uitgaven van de gemeenschap, aan de inwoners oplegt, naar verhouding van hun wezenlijke of vermoede draagkracht.

Niet al de prestaties, die de particulieren aan de oppermacht hebben te verstrekken, kunnen als belastingen doorgaan.

Gelden slechts als zoodanig deze, welke tegelijk de drie volgende kenmerken dragen :

1°) geëischt worden door de overheid in de beoefening van haar oppergezag;

2°) strekken tot dekking der algemeene uitgaven ;

3°) verband houden met de werkelijke of vermeende draagkracht van den schuldenaar.

Zijn dus niet als belastingen te beschouwen:

a) de prestaties, waartoe de schuldenaar zich

krachtens overeenkomst jegens een overheid heeft verplicht.

Om enkele voorbeelden te noemen : de koop- of huurprijs van een domeingood ; het cijns- of vergunning op het openbaar domein ; het schoolgeld ; de brievenfrankeering ; het salaris van den hypotheekbewaarder ; de prijs van gas- of electriciteitlevering.

Het doet er niet toe, dat de tegenprestatie een zaak of een dienst betreft, die in handen van de overheid een monopolie uitmaakt. In feite gebeurt het dikwijls dat de onderneming een min of meer uitgesproken fiscaal karakter draagt, door den verbruiker een prijs te vragen, die niet verrechtvaardigd is door den kostprijs en een normale winstmarge.

b) de prestaties, die weliswaar door de overheid worden opgelegd en ingevorderd, maar die *tot bijzondere doeleinden strekken* en niet tot dekking der openbare uitgaven.

Bij voorbeeld : de afhoudingen op de wedden gemaakt ten bate van de weduwe- en wezenkassen ; de stortingen waartoe de werkgevers verplicht zijn, krachtens de sociale wetgeving.

c) de prestaties, welke door de overheid worden opgelegd en de Staatsbegroting ten goede komen, maar die hoegenaamd *geen verband houden met de draagkracht* van den schuldenaar.

Daaronder : de strafrechtelijke en de fiscale boeten.

II.

Het is u al bekend, dat het belastingwezen niet alleen uit het oogpunt van het recht wordt bestudeerd, en dat de gevolgen van de fiscaliteit op economisch gebied in een andere wetenschap thuishooren, met name de staathuishoudkunde of de staatsfinanciënwetenschap.

Aan deze behoort het inzonderheid den invloed van het belastingstelsel na te gaan op den levensstandaard der arbeidende klassen, op de bestaansmogelijkheden van de ondernemingen, op de kapitaalsvorming en rendearing, op den kostprijs van de producten en, bij den weeromstuit, op de kansen voor den producent om op de buitenlandsche markten te kunnen concurreren.

Hiermede is toch niet gezegd, dat de fiscalist deze gewichtige problemen over het hoofd mag zien.

Een fiscaalrechtelijke kwestie heeft noodzakelijk een economischen ondergrond. Is het belastingbestel niet eenvoudig de ontzaglijke nevel, waarlangs jaarlijks 12 milliard frank van het privaat bezit naar de verschillende publieke kassen (Staat, provinciën, gemeenten) worden overgevoerd ?

De taak van den wetgever is het de belastingen zoo in te richten, dat het economisch bestel naar buiten en naar binnen er zoo weinig mogelijk door belemmerd of verstoord worde.

Heeft de wetgever zich uitgesproken, dan is het pleit beslist en blijft er den belastingplichtige niets anders over dan zich naar de wetsbepalingen te schikken.

De belasting vloeit niet voort uit een vrijwillige overeenkomst tusschen overheid en schatplichtige, maar wel uit den eenzijdigen en gebiedenden wil van de Oppermacht. Er kan geen sprake zijn economische opwerpen — hoe pertinent ook — in te roepen, om de gevolgen van een duidelijke wetsbepaling te ontwijken.

Mocht echter de wetsbepaling voor uitlegging vatbaar zijn, hetzij dat de tekst onduidelijk is of dat twee beschikkingen niet met elkaar vallen overeen te brengen, dan dient de geest van de wet opgespoord. En daar deze «geest» noodzakelijk blijk moet geven van gezond verstand en van een diepen zin voor de werkelijkheden, is het begrijpelijk dat de economische factor

soms den doorslag geeft wanneer het er op interpretatie aankomt.

III.

Het wetenschappelijk belang eener stelselmatige studie van het fiscaal recht heeft de wetgever sedert lange jaren ingezien.

De wet van 15 Juli 1849 eischte van de candidaten, die in aanmerking wilden komen voor een benoeming tot notaris, dat zij voor een bijzondere commissie een examen zouden doorstaan over het burgerlijk wetboek, de organieke wetten van het notariaat en de hiermee verbandhoudende financieele wetten.

En toen de academische graad van kandidaat notaris bij de wet van 20 Mei 1876 werd ingevoerd, werden de fiscale wetten, die op het notariaat betrekking hebben, eveneens in het studieprogramma opgenomen.

De wet van 10 April 1890 vergde van de doctoren in de rechten de kennis der *elementen* van de zelfde fiscale wetten.

Onder «fiscale wetten, die met het notariaat betrekking hebben» waren bedoeld de belastingen op het rechtskundig verkeer der goederen : registratie-, successie-, zegel- en hypotheekrechten.

De andere belastingen, met name de directe belastingen, waren destijds niet van tel. Wel kon haar opbrengst tegen het rendement der registratie- en andere *rechten* opwegen, maar haar heffing geschiedde meestal automatisch, zonder slag noch stoot, zoodat het belang van dit fiscaal vak uit rechtskundig oogpunt heel bescheiden bleek.

Met het invoeren van de belastingen op de inkomsten in 1919 werd het roer omgegooid. Belangrijke en verstrekkende problemen rezen op, die onmiddellijk een uitgesproken juridisch karakter vertoonden. De ondernemingen, inzonderheid de handelsvennootschappen, hadden met het ingrijpen van den fiscus te rekenen. Aan zijn kant zag het Bestuur der Belastingen zich genoopt de rechtskundige en economische raderwerken van het zakenleven uit elkaar te nemen en aan een diepgaande ontleding te onderwerpen. Het groot belang van de materie voor den jurist lag voor de hand.

De duidelijk geworden leemte van het programma van 1890 werd aangevuld door de wet van 22 Mei 1929, die het fiscaal recht in zijn geheel op het nieuwe studieprogramma inschreef

voor het rechtsdoctoraat en voor het licentiaat in het notariaat.

In een recente verhandeling getiteld «de nieuwe rechtskundige orde» gaat Josserand de jongste strekkingen van het recht na, en komt tot de bevinding dat het economisch standpunt ten koste van de zedelijke beginselen meer en meer zeggenschap krijgt in het bedelen van het recht. Een economisch conformisme zou de plaats van het zedelijk conformisme hebben ingenomen, zoodat de nieuwe rechtskundige orde hoofdzakelijk een economisch, financieel en fiscaal karakter vertoont. (Dalloz hebdomadaire 1937, bl. 21).

Dit spreekt boekdeelen en verklaart ten overvloede — de antithese economie contra moraal blijve hier onbesproken — waarom hier te lande aan het onderwijs van het fiscaal recht een groot belang wordt gehecht.

IV.

Het woord «recht» kan beteekenen, ofwel de gezamenlijke wetten, t. t. z. de rechtskundige regels die op de menselijke handelingen hun toepassing vinden, ofwel het vermogen aan iemand door de wet toegekend om bepaalde daden te verrichten. (Planiol bd. 1 nr 2).

Al naar de eerste of de tweede beteekenis voor den geest staat, spreekt men van *objectief* of van *subjectief* recht.

Laat ons hier het subjectief recht — den *status* — bepalen van de beide partijen, die de belasting met elkaar in betrekking brengt: fiscus en belastingplichtige.

De Staat put in zijn souvereiniteit het vermogen om beroep te doen op het particulier bezit en om de onderdanen of de ingezetenen belastingen op te leggen.

De Staat — burgerlijke persoon — is *schuld-eischer* van de belastingen, welker heffing en zetting door den Staat — oppermacht — verordend worden. (Belgique Judiciaire, 1889 kol. 1277).

Staat — oppermacht en Staat — burgerlijke persoon, — maken niettemin een enkel persoon uit en deze benamingen strekken er alleen toe verschillende werkzaamheden van den Staat te onderscheiden. (Verbr. 5 Maart 1917, Pas. 1917. I. 118).

Aan zijn kant heeft de belastingplichtige het vermogen om het bedrag te betwisten van de geldelijke lasten, die hem worden opgelegd. Dit

vermogen wordt gewaarborgd door een gerechtelijke vordering en maakt dus een recht uit in de volle beteekenis van het woord. (Zie Verbr. 21 April 1921. Pas. 1921, I. 38).

Het *jus tributi* — zoo heeft men het genoemd — wordt doorgaans aangezien als een politiek recht.

Het staat in alle geval vast, dat art. 93 der Grondwet bepalende dat «alle geschillen over politieke rechten behooren tot de kennismaking van den rechter, *behoudens de bij de wet bepaalde uitzonderingen*», vooral de geschillen beoogt, waartoe de heffing der belastingen aanleiding kan geven. De grondwetgever meende aan den gewonen wetgever de zorg te moeten overlaten om de bevoegde jurisdictie voor fiscale zaken aan te wijzen.

Het *jus tributi* wijkt echter van de andere politieke rechten af, doordat het van het staatsburgerschap onafhankelijk is. Zoo de vreemdelingen in gelijke mate als de Belgen aan de belastingwetten onderworpen zijn, zoo hebben ze ook het recht om hun gebeurlijke geschillen met den fiscus vóór den rechter te brengen. Art. 128 der Grondwet kent aan den vreemdeling, die zich op Belgisch grondgebied bevindt, de aan personen en goederen verleende bescherming toe, behoudens de bij de wet bepaalde uitzonderingen.

Het *jus tributi* is dus niet in de staatsburgerlijke rechten begrepen in den zin van art. 4 en 5 der Grondwet. Uit dezer bewoordingen blijkt immers, dat de staat van Belg een vereischte is voor de uitoefening van die rechten (Kiesbaarheid, kiesbevoegdheid, enz.).

Wat er ook van zij, de schatplichtige geniet de bijzondere bescherming van de wet.

In de eerste plaats, deze van de Grondwet zelf.

Art. 110. — Geen belasting ten behoeve van het Rijk kan worden ingevoerd dan bij een wet.

Uit de parlementaire geschiedenis der laatste jaren blijkt, dat de wetgever door buitengewone omstandigheden herhaaldelijk genoopt werd bij wijze van machtsdelegatie, de bevoegdheid om belastingen in te voeren aan de Regeering te verlenen.

De grondwettelijkheid van zulke delegatie werd fel bestreden. Het moest echter tot een doctrinaal debat blijven, nu de rechtbanken zich onbevoegd verklaren om over de grondwettelijkheid van een wet te beslissen.

Art. 111. — De belastingen ten behoeve van

het Rijk worden elk jaar bij stemming vastgesteld.

De wetten, welke ze invoeren, zijn, indien zij niet worden vernieuwd, slechts van kracht voor een jaar.

Deze schikkingen wijken van den algemeenen regel af, volgens denwelken een wet van kracht blijft zoolang zij niet ingetrokken wordt.

Om de vernieuwing van de fiscale wetten op heel eenvoudige wijze te bewerkstelligen, komt ieder jaar in de Rijksmiddelenbegrooting een beschikking voor, luidende als volgt: «De op 31 December (1937) bestaande directe en indirecte belastingen, in hoofdsom en opcentiemen ten behoeve van den Staat, worden tijdens het jaar (1938) ingevorderd volgens de wetten en tarieven waarbij zetting en invordering ervan worden geregeld, met inbegrip van de wetten en tarieven die slechts een tijdelijk of voorloopig karakter hebben.»

Art. 112. — Geen voorrechten kunnen op het stuk van belastingen worden verleend.

Geen vrijstelling of vermindering van belasting kan worden toegestaan dan uit kracht van een wet.

De belastingplichtige wordt geenszins aan de willekeur van het Bestuur overgelaten. Hierop hebben we, aan de hand van art. 93 der Grondwet, reeds gewezen.

De invordering van de belastingen geschiedt onder het toezicht der rechtbanken, voor zoverre hiervan door de wet niet is afgeweken.

De afwijkingen, die art. 93 toelaat, betreffen alleen de aanwijzing der jurisdictie, welke van de zaak moet kennis nemen, en niet het beginsel zelf van de wettelijke bescherming, waarop de belastingplichtige recht heeft.

De rechtbanken (of de bijzondere jurisdictie) zijn dus bevoegd om te oordeelen over de wijze waarop de belastingswet werd toegepast.

Ook zijn ze bevoegd om over de vergoeding van de schade te beslissen, die het Bestuur aan den schatplichtige zou hebben toegebracht, naar aanleiding van de invordering.

Inderdaad is volgens de huidige rechtspraak van het Hof van Verbreking de Staat (en dit geldt ook voor de ondergeschikte openbare machten) verantwoordelijk voor de schade door een ongeoorloofde daad van bestuurlijken aard veroorzaakt, zelfs wanneer hij als openbaar gezag handelt. Het komt er alleen op aan te weten of er inbreuk op een burgerlijk recht werd gemaakt (Verbr. 5 Nov. 1920, Pas. 1920, 1.193).

Welnu, het recht van het Bestuur om het bedrag der belasting vast te stellen en in te vorderen wordt beperkt door de fiscale wet zelf. Zoodra het deze wettelijke grenzen overschrijdt, komt het in botsing met het burgerlijk recht van den belastingplichtige op de onschendbaarheid van persoon en bezit.

V.

De rechtsverhoudingen verdeelt men in twee groote categorieën — het publiek recht en het privaatrecht — al naar zij publieke of private belangen betreffen.

Publieke belangen zijn deze welke het politiek bestel der gemeenschap raken.

De belastingswetten roepen verhoudingen in het leven tusschen den Staat optredend, als oppermacht, en de particulieren, zijne onderdanen.

Zij maken dat de Staat zijn rol vermag te vervullen door hem de daartoe noodige geldmiddelen te verschaffen, bij wijze van heffingen uit het privaatrecht vermogen.

Bijgevolg ressorteeren de belastingswetten onder het publiek recht.

Uit het feit dat het fiscaal recht deel van het publiek recht uitmaakt, is volgens sommige rechtsgeleerden af te leiden, dat de rechtskundige betrekkingen tusschen Staat en schatplichtigen uitsluitend door de belastingswet geregeld worden.

Dit was onder meer het standpunt van Edmond Thomas. Hij redeneerde als volgt.

Het burgerlijk recht kan niet beschouwd worden als het gemeen recht ten opzichte van de belastingswet, want dit zou er op neerkomen, van het fiscaal recht een onderdeel van het privaatrecht te maken, hetgeen onzin ware. De burgerlijke en de fiscale wetgeving hebben hoegenaamd niets gemeens. Het overbrengen van het burgerlijk recht op het fiscaal gebied zou tegen den aard der zaken en den wil van den wetgever indruischen.

Dit geldt zelfs voor belastingen, welke rechtskundige feiten of toestanden treffen, ofschoon dan het burgerlijk recht uiteraard den doorslag moet geven bij het bepalen van de belastbare stof.

Wordt er gevraagd of de handeling een verkoop in zich sluit, ofwel een huur, ofwel een leening; of de zaak, die er het voorwerp van uitmaakt, roerend of onroerend is; of de overeenkomst aktueel of onder schorsende voorwaarde

aangegaan is; of zij eigendomsaanwijzend of — overdragend is. Het antwoord op al deze vragen dient in het burgerlijk recht gezocht. Behoudens uitdrukkelijke of stilzwijgende afwijking, beroept de fiscale wet zich op het burgerlijk recht voor alles wat de vaststelling van het belastbaar rechtsfeit betreft.

De oplossing van alle andere moeilijkheden, welke zich bij de heffing der belasting kunnen voordoen, is echter uitsluitend in de fiscale wet te vinden.

Heeft men uit te maken of een bepaald feit tot belasting aanleiding geeft; door wien de belasting verschuldigd is; wanneer, waar en hoe zij te betalen is; hoe de betaling gewaarborgd wordt; op welke wijze de invordering dient te geschieden: alleen de fiscale wet kan de oplossing aanwijzen.

De zelfstandigheid van het fiscaal recht heeft in den H. Trotabas, hoogleeraar aan de Rechtsfaculteit te Nancy, een vurigen voorstander gevonden (zie Rev. de science et de législation financières 1928, bl. 201-236).

Het feit dat het fiscaal recht tot het publiek recht behoort, volstaat volgens hem om zijn zelfstandigheid ten opzichte van het privaat recht te bewijzen.

Zelfstandigheid beteekent echter geenszins volkomen onafhankelijkheid en nog minder miskenning en stelselmatige verkrachting van het privaat recht.

In het rechtskundig geheel, waarvan elk rechtsvak een onderdeel uitmaakt, ontwaart men een gemeene grondlaag, die zich met de meestomvattende begrippen van het burgerlijk recht vereenzelvigt.

De theorie der autonomie van het fiscaal recht verwerpen de meeste schrijvers, die het erover eens zijn, om als een waar axioma aan te nemen dat *«het burgerlijk recht het fiscaal recht beheerscht»*.

Deze regel wordt in onze vier rechtsfaculteiten eenparig gedoceerd.

De fiscale wet, schrijft prof. Gothot (Cours de droit fiscal, Nrs 12-19), heeft voor gevolg den fiscus tot schuldeischer van een bepaalden persoon te maken. Nu, de verhoudingen van schuldeischer tot schuldenaar worden door de burgerlijke wet geregeld. In het Burgerlijk Wetboek en in het Wetboek van Burgerlijke rechtspleging en daar alleen, zijn de algemeene beginselen over de uitoefening der schuldvorderingen te vinden.

Telkens als het een kwestie geldt, waarop het fiscaal recht zich niet heeft uitgesproken of het slechts op dubbelzinnige wijze heeft gedaan, moet de rechtsbeoefenaar de oplossing in het burgerlijk recht gaan zoeken.

Verscheidene oudere arresten van ons Hof van Verbreking hadden de eigene allure, het bijzonder karakter van het fiscaal recht gehuldigd.

Door de beginselen die in het Burgerlijk Wetboek met het oog op de gewone schuldvorderingen werden neergeschreven, tot richtsnoer te nemen voor fiscale zaken, komt men in verzet met de bedoelingen van den wetgever en vergrijpt men zich aan het bijzonder karakter van de belastingwetten. (Aldus het arrest van 27 November 1865. Pas 1866.1.64).

Zonder zich aan betreurenswaardige vergissingen bloot te stellen, schreef de heer Procureur Generaal Mesdach de ter Kiele, is het onmogelijk de beginselen van het gemeen recht in te roepen in een materie die haar eigene allure heeft, met speciale bevoegdheid en bijzondere regeling.

Bijgevolg moet haar de toegang tot het burgerlijk recht ontzegd worden, want het ware niet redelijk aldaar eenig beginsel te zoeken om de verhoudingen van het fiscaal bestuur tot de schatplichtigen te regelen. (Concl. over Verbr. in Vereenigde Kamers 27 Oct. 1886. Pas. 1886. 1.351).

Verscheidene onlangs gevelde arresten getuigen echter van een volledigen omkeer.

De beginselen van het burgerlijk recht beheerschen het fiscaal recht voor zooverre dit laatste daarvan niet is afgeweken. Deze beginselen zijn in zake registratie toepasselijk zelfs wanneer ze op een fictie van het Burgerlijk Wetboek berusten. Aldus het arrest van 9 Juli 1931. (R. G. 17030).

Er dient echter opgemerkt, dat volgens het arrest de op te lossen kwestie er in bestond de uitwerkselen van een kontrakt vast te stellen, met het oog op de toepassing van de fiscale wet.

In twee andere arresten wordt daarentegen een beroep op het gemeen recht gedaan voor een kwestie welke in innig verband staat met de invordering zelf.

Wanneer het de terugbetaling geldt van een ten onrechte geheven registratierecht, blijft het verschuldigd zijn van vertoe interesten aan de regels van het gemeen recht onderworpen. (Verbr. 9 Juni 1932, R. G. 17116).

De verplichting tot terugbetaling van het niet

verschuldigde vloeit voort uit art. 1376 van het Burgerlijk Wetboek, en in geval van laattijdige betaling zijn de bij art. 1153 bepaalde interesten verschuldigd. Verbr. 7 Juni 1934, Pas. 1934 I 310).

«Il est de principe, zei de heer Advokaat-Generaal Gesché in zijne conclusiën, que la loi fiscale est serve de la loi civile et que c'est en celle-ci qu'elle trouve son assise, à moins que, sur quelque point elle n'ait *clairement et formellement* exprimé sa volonté de la méconnaître et d'y déroger».

De Belgische leer en de jongste rechtspraak zijn het dus volkomen eens om de absolute overheersching v.d. burgerlijke wet te verkondigen.

In medio virtus.

Onze bijzondere aandacht verdient het standpunt door prof. François Geny ingenomen naar aanleiding van een diepgaande studie, gewijd aan de theorie van den heer Trotaas. Geny geeft de voorkeur aan een formule, welke voor een soepele aanpassing vatbaar zou zijn, en stelt ons voor het *particularisme* van het fiscaal recht te erkennen. (Zie Revue trimestrielle de droit civil, 1931, bl. 797-833).

Volgens den geleerden schrijver van de «Méthode d'interprétation en droit privé positif» heeft het fiscaal recht uitsluitend voor doel eenieders deelneming in de openbare lasten overeenkomstig de beginselen van de gerechtigheid te bepalen. Het beweegt zich op een heel bijzonder en eigenaardig terrein.

De oppermacht, in den fiscus belichaamd, heeft tot taak handelingen en toestanden te onderzoeken, waarbij de particulieren betrokken zijn, om uit te maken of deze voor de belasting in aanmerking komen.

Onder bewuste handelingen en toestanden dragen de eene een zuiver stoffelijk karakter, terwijl de andere zich als rechtskundige feiten voordoen en *door het privaat recht worden gequalificeerd*. Eerste raakpunt tusschen burgerlijk en fiscaal recht.

Om zijn beslag te krijgen kan het fiscaal recht slechts *rechtskundige middelen* gebruiken, en is daartoe noodzakelijk op het gemeen recht aangewezen. Tweede raakpunt met het burgerlijk recht.

Wijkt de fiscale wet in een bepaald geval van de burgerlijke wet af, dan moet de uitlegger met deze afwijking rekening houden. Dit spreekt van zelf.

Telkens als de fiscale wet niets heeft bepaald, moet de rechtsbeoefenaar de hem tot uitleg noodige elementen in het gemeen recht gaan putten.

Maar, voegt Geny er aan toe — e hier treedt het eigenaardige van zijn zienswijze op den voorgrond — voor een gezonde rechtskundige uitlegging zal het soms noodig zijn, *buiten allen tekst om*, zich min of meer van het gemeen recht te verwijderen, *wanneer zulks door den geest van de fiscale wet is vereischt*.

Wat denkt nu de geleerde schrijver over de onderhoorigheid van de fiscale wet?

De verschillende disciplinen van het recht, zegt hij, moeten niet tegenover elkaar gesteld worden; zij worden veel eerder op medewerking aangewezen.

't Lijkt dan ook onverantwoord om een rangorde, een hiërarchie te willen ontwaren tusschen de verschillende onderdeelen van het recht. Het recht is één. Er kan van heerschappij geen sprake zijn, maar alleen van afzonderlijke functiën met noodzakelijke medewerking. Aldus Geny.

Het wil ons voorkomen dat Thomas en Trotaas het onderscheid tusschen publiek en privaat recht te ver drijven.

Duguit wijst er op, dat het eenig verschil tusschen openbaar en privaat recht in de wijs ligt waarop de sanctie haar beslag krijgt. Geen gedwongen tenuitvoerlegging kan tegen den Staat gepleegd worden. Daarenboven beschikt de Staat over het voorrecht der parate executie: zonder de tusschenkomst van de justitie te moeten uitlokken, is hij bij machte om zijn recht te laten gelden.

Voor het overige is Duguit de meening toegedaan, dat openbaar recht en privaat recht in denzelfden geest — de geest van gerechtigheid — en met dezelfde methode — de aanschouwingsmethode — dienen gestudeerd. Het onderscheid tusschen de beide onderdeelen van het recht voldoen voornamelijk aan een classificatiebehoefte. (Duguit, Droit constitutionnel, 1ste uitgave, bl. 64-72).

Er is slechts één recht, schrijft de heer Procureur-Generaal Paul Leclercq, dat alleen de menschen, maar dan ook al de menschen beheerscht: deze die aan de regeering zitten net zoo goed als de andere. Als men van Regeering spreekt, beoogt men eigenlijk de leden van de Regeering, want een regeering is onbestaanbaar, afgezien van de personen die er deel van uitmaken. (Concl. over Verbr. 5 Nov. 1920. Pas. 1920, bl. 221).

De tegenstelling tusschen publiek en privaatsrecht komt dus als geforceerd en kunstmatig voor.

Aan den anderen kant schijnen de rechtsgeleerden, die het burgerlijk recht ophemelen en als alleenzaligmakenden regel erkennen, een formule voor te stellen, die veel waarheid bevat, maar die toch *cum grano salis* moet opgenomen worden.

Geny heeft ons den gulden middelweg aangewezen, dien we volgaarne inslaan.

Wanneer de fiscale wet een rechtskundig feit belast, verwijst zij impliciet naar de burgerlijke wet voor de bepaling van de belastbare stof.

Wanneer het de rechtspleging betreft, verwijst de fiscale wet eveneens, voor zooverre zij zelf niets beslist, naar de beschikkingen der wetten over de burgerlijke rechtspleging.

Wanneer het ten slotte het eigen gebied van de fiscale wet geldt — t.t.z. de regels rakende de eischbaarheid der belasting — dan nog kan de burgerlijke wet als aanvullende rechtsbron fungeeren, echter voorzover ze niet in strijd is met den tekst en *met den geest der fiscale wet*.

Ziedaar hoe, mijns inziens, de handvest moet luiden, die de betrekkingen van het fiscaal recht tot het privaatsrecht zal bepalen.

RECHTSPRAAK

46

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 14 Juli 1937.

Voorzitter : Mr Godding.
Raadsheeren : HH. Simon en Ooms.
Advokaat-Generaal : Mr De Voogt.
Pleiter : Mr J. Clynmans.

VOLMACHTWETTEN. — KON. BESLUIT No 237. — FISCAAL RECHT. — GEEN BEKRACHTIGING VEREISCHT. — WETTELIJKHEID.

Het K. B. n. 237 wijziget niet de hoofdzakelijke kenmerken van het bestaand fiscaal regiem doch treft enkel maatregelen om de aanpassing te bevorderen van de prijzen van onontbeerlijke produkten aan de huidige economische omstandigheden.

Het is derhalve geenzins in tegenstrijd met den geest der volmactwetten van 7 December 1934 en 15 en 30 Maart 1935 en moest bijgevolg niet door de wetgeven- de macht bekrachtigd worden.

Op. Min. t/ Scheck.

Overwegende dat het onderzoek dat in openbare terechtzitting van het Hof is geschied, bewezen heeft dat de beklaagde in overtreding van het Koninklijk Besluit n° 237 van 31 Januari 1936 verkooper zijnde in 't klein van vleesch van slachtvee en varkens verzuimd heeft, in de omstandigheden van plaats en tijd bepaald in de betichting, den Vrijdag van elke week in een controleboek gelijkvormig aan het model dat als bijlage gaat bij hogervermeld besluit, in te schrijven :

1°) het gewicht en den koop prijs per kilogram op voet of na slachting van het vleesch van slachtvee en varkens bestemd om door hem in 't klein verkocht te worden;

2°) het afschrift van de tabel voorzien bij art. 1 van het Koninklijk Besluit in d.d. 4 Februari 1933 en al deze wekelijksche verklaringen te bekleeden met zijn handteekening voorafgegaan door de for-

mule : « Ik verklaar dat deze aangifte juist en volledig is »;

Overwegende dat de beklaagde de feiten bekend doch beweert dat bewuste verzuimen niet strafbaar zijn daar, volgens hem, het Koninklijk Besluit van 31 Januari 1936 niet gelijkvormig is aan de wetten en diensgevolge niet kan toegepast worden door de Hoven en Rechtbanken;

Dat hij tot steun van dit verweermiddel aanvoert :

1°) dat de voorschriften van het K. B. n° 237, in tegenstrijd met den geest der volmactwetten van 7 December 1934, 15 Maart 1935 en 30 Maart 1935 zooals hij blijkt uit de voorbereidende werken, de hoofdzakelijke kenmerken van het bestaand fiscaal regiem wijziget, o.m. wat betreft het onderzoek, het verhaal tegen de taxatie der bedrijfsbelastingen, de uitsluitelijke bevoegdheid in deze der fiscusambtenaren van een graad hooger dan dien van controleur;

2°) dat het K. B. N° 237 ingevolge artikel 2 al. 2 wet van 31 Juli 1934 had moeten bekrachtigd worden door de wetgevende macht, hetgeen het geval niet is geweest, daar het K. B. 237 opgesomd wordt in de wet van 4 Mei 1936 houdende bekrachtiging van zekere Koninklijke Besluiten genomen ter uitvoering der wet van 31 Juli 1934, verlengd en aangevuld bij de wetten van 7 December 1934, van 15 en 30 Maart 1935;

Overwegende hieromtrent dat het K. B. N° 237 geenzins de wetten betreffende belastingen, taxen en cynsen geheven ten bate van den Staat wijziget of aanvult o.m. noch den grondslag noch de wijze van inning noch het bedrag van eenige belasting herzieet, noch de proceduur op administratief gebied evenals in betwiste zaken omwerkt, dat het eenvoudig maatregelen treft om de aanpassing te bevorderen van den prijs van onontbeerlijke producten aan de huidige economische omstandigheden;

Overwegende dat indien men moest aannemen dat de controleur der belastingen de gegevens van

het controolboek kan benuttigen om een toezicht uit te oefenen op de waarachtigheid van de verklaringen der belastingsschuldigen, deze omstandigheid den innerlijken aard van het K. B. N° 237 niet wijzigt; dat dit besluit geen ander doel heeft dan te verhinderen dat de kleinhandelaars in vleesch van slachtvee en varkens, woekerprijzen zouden eischen en den prijs van onontbeerlijke levensmiddelen zouden doen stijgen derwijze dat de aanpassing van dezen prijs aan de huidige economische omstandigheden beslist onmogelijk wordt gemaakt;

Overwegende dat het onwettelijk beweerd Koninklijk Besluit dus geenszins de perken overschrijdt der machten die aan den Koning werden toegekend door vermelde volmachtwetten;

Overwegende dat art. 2 der wet van 31 Juli 1934 bepaalt dat de Regeering bij het eindigen van de machten aan den Koning verleend een westontwerp zal aanhangig maken tot bekrachtiging van de Koninklijke Besluiten genomen in uitvoering van litt. a eerste alinea van 1 van het eerste artikel van gezegde wet;

Dat het Koninklijk Besluit N° 237 niet wordt bedoeld door art. 2 wet van 31 Juli 1934, alhoewel in de inleiding van dit Besluit hooger vermeld art. 1-litt. a, wordt aangehaald, dat immers die vermelding hoegenaamd niet uitsluit dat het besluit N° 237 werd uitgevaardigd alleen ter uitvoering van art. 3 litt. g eerste alinea, mits dien niet valt in de bewoordingen van art. 2 al. 2 van de wet van 31 Juli 1934;

Overwegende dat de straffen gesteld door het Koninklijk Besluit N° 237 degene zijn die door art. 1, V der volmachtwet van 1934 worden toegelaten;

Overwegende dat de straffen uitgesproken door den eersten rechter diegene wel zijn waarmede het Koninklijk Besluit N° 237 de overtreders bedreigt; dat zij bovendien evenredig zijn aan de gewichtigheid van het gepleegd misdrijf.

Om deze beweegredenen :

Het Hof:

Gezien artikels 11, 12, 16, 24, 31 tot en met 37, 41 der wet van 15 Juni 1935;

Gezien de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald, alsook art. 211 van het strafvorderingswetboek aangeduid ter zitting door den heer Voorzitter;

Alle verdere of strijdige besluiten afgewezen zijnde :

Ontvangst het beroep; bevestigt het bestreden vonnis en verwijst den betichte in de beroepskosten beloopende in het geheel 21,10 frank.

54 HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 14 Mei 1937.

Voorzitter : Graaf de Lichtervelde.
Op. Min. : Mr Van Durme, adv.-gen.
Pleiters : Mrs Mertens en H. Schiltz.

I. AANSPRAKELIJKHEID. — AUTOMOBILIST. — HINDERNIS.

II. MINDERJARIGE-CAMPING. — ARTIKEL 1384. — VERANTWOORDELIJKHEID DER OUDERS.

I. Een automobilist is verplicht zijn voertuig op zulke wijze te leiden dat hij steeds tijdig een hindernis die zich voor hem op de baan bevond kan opmerken en vermijden.

II. Het vermoeden van art. 1384 B. W. kan niet staande gehouden worden tegenover een vader die redelijkerwijze geen enkelen voorzorgsmaatregel hoefde te treffen tegenover zijn twintigjarige zoon, wiens gedrag niets te wensen over liet en die wegens zijn leeftijd reeds genoeg ervaren en voorzichtig scheen om zijn gezellen te leiden naar de plaats waar zij zouden kampeeren.

Op. Min. en Colen t/ Van Wouterghem.

Aangezien de beroepen regelmatig zijn;

Aangezien het uit de omstandigheden van de zaak, en uit de behandeling die voor het Hof is geschied, gebleken is dat betichte, rond 20 uur 10 op 5 September 1936, dan wanneer het reeds duister was, zich op de Schootensteenweg bevond met een handkar, die niet voorzien was van het voorgeschreven licht;

Dat betichte zich aldus heeft schuldig gemaakt aan de feiten ten zijnen laste gelegd en tevens een onvoorzichtigheid beging die, gedeeltelijk althans, de oorzaak was van het ongeval;

Aangezien de burgerlijke partij Colen Maurice zijn auto op dezelfde baan voerde, bij duisternis en fellen regen, dat alleen de kleine lichten van zijn auto brandden, dat Colen, zooals hij verklaart na zijn gang te hebben vertraagd met de rechterhand een persoon wegduwde, die hij meende onder zijn auto te willen loopen, dat hij daarna op ongeveer 25 meter verder, het handkarretje aanreed, een van de jongens die er omtrent was, kwetste, en zichzelf kwetste;

Aangezien deze omstandigheden aantoonen dat de burgerlijke partij, hetzij niet oplettend genoeg geweest is, hetzij geen voldoende licht had, hetzij te snel heeft gereden, gezien de weergesteldenis, om tijdig een hindernis, dat zich vóór haar op de baan bevond, te kunnen opmerken en vermijden; dat hieruit volgt dat een gedeelte van de verantwoordelijkheid te harer laste moet gelegd worden;

Aangezien de schuld van betichte echter grooter is dan die van de burgerlijke partij en de verantwoordelijkheid voor het ongeval moet verdeeld worden naar verhouding van één derde ten laste van de burgerlijke partij en twee derden ten laste van betichte;

Wat de burgerlijke verantwoordelijke partij betreft :

Aangezien betichte de leider was van een groep jongens die zich met het karretje naar hun kampeerplaats «De Jeugd» begaven;

Aangezien hij geboren is op 23 Mei 1916 en dus op den dag van het ongeval, 5 September 1936, meer dan 20 jaar oud, maar nog minderjarig was en bij zijn vader inwoonde;

Aangezien het vermoeden van schuld van art. 1384 B. W., niet kan staande gehouden worden ten aanzien van den vader van betichte; dat deze

inderdaad het feit dat tot zijn verantwoordelijkheid aanleiding geeft, niet heeft kunnen verhinderen vermits hij, als vader, redelijker wijze, geen enkelen voorzorgsmaatregel behoefde te treffen, tegenover zijn twintigjarige zoon, wiens gedrag niets te wenschen liet, en die wegens zijn leeftijd reeds genoeg ervaren en voorzichtig scheen om zijn gezellen te leiden naar de plaats waar zij zouden kampeeren; dat hij niet kon voorzien, noch zelfs vermoeden, dat zijn zoon, onderweg verrast zou worden door het slechte weder en bij de vallende duisternis zou verwaarloozen te zorgen dat er licht was aan de kar;

Aangezien de burgerlijk verantwoordelijke partij dus buiten zake moet gesteld worden;

Wat de schadevergoeding betreft :

Aangezien de noodige elementen niet aanwezig zijn om de schade, die de burgerlijke partij geleden heeft, te bepalen, en de eerste rechter met reden een deskundige heeft aangesteld om de schadelijke gevolgen van het ongeval ten haren opzichte te bepalen;

Aangezien het nochtans billijk blijkt aan de burgerlijke partij een provisionneele vergoeding toe te kennen, waarvan het bedrag hierna wordt vastgesteld;

Om die redenen :

Het Hof,

Gezien art. 24 der wet van 15 Juni 1935, de artikelen van het bestreden vonnis en art. 211 van het strafvorderingswetboek;

Ontvangt de beroepen;

Bevestigt het bestreden vonnis, wat de vordering tot straf betreft, veroordeelt betichte tot de kosten ten aanzien van het Openbaar Ministerie, beloopende in beroep op 33,49 frank;

En wat den eisch van de burgerlijke partij betreft :

Trekt de zaak tot zich;

Doet het bestreden vonnis te niet, behalve wat de aanstelling van den deskundige en dezes opdracht betreft;

Verklaart dat de verantwoordelijkheid verdeeld wordt en $\frac{2}{3}$ daarvan ten laste van betichte moet blijven;

Kent aan de burgerlijke partij een provisionneele vergoeding toe van 3.000 frank;

Gelast den heer Voorzitter van de Correctioneële Rechtbank te Antwerpen den eed van den deskundige, dokter Van Deuren, af te nemen;

Kosten voorbehouden;

Stelt de burgerlijke verantwoordelijke partij buiten zake zonder kosten.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD!!!**

47

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

20 April 1937.

Voorzitter: M. Baron de Crombrugghe de Looringhe.
Rechters: MM. Verstraete en Axters.

LASTGEVING. — ALGEMEENE BEWOORDINGEN.
— BEVOEGDHEID VAN DEN LASTHEBBER. —
DADEN VAN BEHEER.

Wanneer bij eene hypotheekleening, door tusschenkomst eener gespecialiseerde bankinstelling, deze laatste in algemeene bewoordingen zich tegenover den geldschietster verbindt te waken dat de schuldenaar zijn verbintenissen nakomt en anderzijds met den schuldenaar overeenkomt dat deze slechts in handen van den geldschietster mag betalen mits schriftelijke machtiging van de bankinstelling, slaat de lastgeving van den geldschietster aan de bank, luidens art. 1988, 1° B. W., op alle daden van beheer, dus ook op het innen van interest en kapitaal, zoodat deze betalingen in handen van de bank bevrijdend zijn voor den schuldenaar, ook tegenover den geldschietster, zelfs als de bank nalaat deze gelden over te maken.

Taffeiren t/ De Klerck en anderen.

Gezien de dagvaardingen voor deze Rechtbank, in het Nederlandsch opgesteld, geschreven op zegels van drie frank, geboekt en op 22 en 26 Januari 1937 door de deurwaarders Van Landeghem, van Gent, en Delannoy, van Brugge, beteekend.

Gezien de andere gedingstukken.

Gehoord in het Nederlandsch de partijen in hunne middelen en besluiten.

Gelet op artikels 2 en 36 der wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken.

Overwegende dat de aanleggers bij akte voor notaris Vanderbeke, van Brugge, op 7en Januari 1932 verleden, eene leening van 10.000 frank hebben aangegaan voor een termijn van 25 jaar tegen hypothecaire waarborg, op hun eigendom te St Andries bij Brugge en met tusschenkomst van de maatschappij «Crédit National Foncier»; dat de erfgenamen van de geldschietsters op 18 December 1936, aan aanleggers bevel voorafgaandelijk aan de dadelijke uitwinning lieten beteekenen, daar deze in vertraging waren de intresten vervallen sinds 7de Januari 1936, aan hen te betalen.

Overwegende dat aanleggers voorhouden deze intresten wel betaald te hebben en diensvolgens bij exploit van 20en en 26en Januari 1937 de verweerders dagen opdat zij hooren verklaren dat de betalingen door aanleggers in handen van de Crédit National Foncier gedaan bevrijdend zijn en derhalve hun bevel ongegrond, zoodat zij er de kosten dienen vanaf te dragen; dat zij daarenboven de hoofdelijke veroordeeling van verweerders vragen tot eene schadevergoeding van 500 frank, wegens roekeloos en tergend geding.

Overwegende dat verweerders zich beroepen op de akte van leening om te bewijzen dat alle betalingen gedaan in handen van de tusschenkomende vennootschap niet bevrijdend zijn.

Overwegende dat zooals in de meeste akten van leening afgesloten met tusschenkomst van eene

gespecialiseerde bankinstelling men drie afzonderlijke overeenkomsten kan onderscheiden: de eene, eene overeenkomst van leening, waarbij de ontleeners, zoowel als de bankinstelling zich hoofdelijk verplichten jegens de geldschietters de ontleende som na een bepaalden termijn terug te geven en er de bedongen intresten op te betalen; de tweede, waarbij door de geldschietters aan de bankinstelling opdracht wordt gegeven te waken dat de schuldenaar zijn verbintenis nakomt en daartoe alle noodige maatregelen et nemen; de derde, waarbij de ontleeners zich verbinden jegens de bankinstelling het kapitaal en de intresten terug te betalen bij middel van annuïteiten, en geene enkele betaling te doen in handen van de geldschietters zonder schriftelijke machtiging van de bankinstelling.

Overwegende dat niettegenstaande de eenheid van het «instrumentum» dewelke het bestaan en de draagwijdte dezer verbintenissen bewijst, ieder van hen nochtans afzonderlijk dient onderzocht te worden om de verplichtingen der partijen te bepalen.

Overwegende dat luidens de eerste overeenkomst de aanleggers zich verbonden hebben het ontleende kapitaal van 10,000 frank na 25 jaar terug te betalen, alhoewel beide partijen het recht hebben om de 5 jaar aan het contract van leening een einde te stellen; dat daarenboven aanleggers zich verbonden hebben op de ontleende som een intrest van 6 ½ % te betalen; dat de Crédit National Foncier naast aanleggers en hoofdelijk dezelfde verbintenissen heeft aangegaan.

Overwegende dat aanleggers in beginsel verplicht zijn de intresten in handen van de geldschietters te betalen, daar deze de schuldeischers zijn; dat deze laatste echter het recht hebben eenen anderen persoon als lasthebber hiermede te belasten.

Overwegende dat de tweede overeenkomst van lastgeving opdraagt aan de Crédit National Foncier te waken dat de schuldenaars stipt hunne verbintenissen nakomen en tegen hen alle maatregelen te nemen die zij zal noodig achten om de belangen van de geldschietters te vrijwaren; dat deze bewaking de verbintenissen van aanleggers spruitende uit de overeenkomst van leening betreft, te weten: de betaling der intresten op den gestelden vervaldag en de terugbetaling van het kapitaal na verstrijken van het termijn; dat zulkdanige lastgeving eene bijzondere lastgeving is alhoewel in algemeene bewoordingen uitgedrukt (Art. 1987 Burgerlijk Wetboek); dat luidens artikel 1988 I° van zelfde Wetboek, elk mandaat dat in algemeene bewoordingen is uitgedrukt slechts slaat op daden van beheer; dat het regelmatig innen der intresten op eene leening en het in ontvangst nemen van het kapitaal na verstreken termijn geen beschikkingsdaden zijn, maar enkel daden van beheer, zoodat het buiten allen twijfel is dat de Crédit National Foncier met deze daden werd belast; dat hieruit volgt dat alle betalingen van de intresten in handen van de bank gedaan bevrijdend zijn voor aanleggers (Art. 1998 Burgerlijk Wetboek).

Overwegende dat de geldschietters luidens de uitdrukkelijke bewoordingen van den akt, niets te

maken hebben met de overeenkomst van kapitaal-hervorming welke tusschen aanleggers en de bank gesloten werd; dat het gevolg hiervan is dat de geldschietters geene aanspraak kunnen maken op de gedeeltelijke terugbetalingen van het kapitaal noch op 't gansche kapitaal, zoolang de termijn niet verstreken is op voorwaarde dat de intresten hetzij in hunne handen hetzij in handen der Maatschappij regelmatig betaald werden.

Overwegende dat aanleggers vier ontvangstkaarten van het postbeheer voorleggen, ieder van een bedrag van 258,25 frank en allen afgestempeld in 1936, in de maanden April, Mei en Oktober; dat hieruit spruit dat de betalingen voor dit jaar geschied waren op het oogenblik dat op 18en December 1936, aan aanleggers bevel werd beteekend het kapitaal alsook de intresten vanaf 17en Januari 1936, vergoeding voor wederbeleg en kosten te betalen onder bedreiging met dadelijke uitwinning; dat weliswaar de beatlingen van aanlegger niet op de gestelde dagen waren geschied te weten op 7en Januari, 7en April, 7en Juli en 7en Oktober en zelfs niet allen in de veertien dagen daaropvolgende; maar dat niettemin hieruit gebleken is dat verweerders aanleggers sommeerden intresten te betalen, dewelke op het oogenblik der sommatie reeds in handen van den lasthebber van verweerder waren vereffend.

Overwegende dat het van geen nut is te onderzoeken of sindsdien aanleggers al dan niet hunne verbintenissen zijn nagekomen, daar men zich stellen moet om over de gegrondheid van dit bevel te oordeelen op het oogenblik dat het werd uitgevaardigd.

Overwegende het gemis aan verstandhouding tusschen verweerders en hun lasthebber «Crédit National Foncier» oorzaak zijn geweest dat aanleggers een geding hebben moeten inspannen om aan het gevaar eener dadelijke uitwinning te ontsnappen; dat de schadelijke gevolgen hiervan door verweerders moet gedragen worden, die zich desgevallend tegen hun lasthebber kunnen keeren, wanneer de voorwaarden daartoe voorhanden zijn, dat echter de schade van aanleggers billijk zal hersteld zijn door toekennen van eene som van 250 frank en de veroordeeling tot de kosten van het geding en van het bevel.

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle andere besluitselen verwerpende, verklaart dat de betalingen door aanleggers in handen van de Crédit National Foncier in den loop van 1936 bevrijdend zijn ten overstaan van de gedaagden, als uitvoering van het kontrakt gesloten bij akte van notaris Vanderbeke in dato van 7en Januari 1932.

Verklaart dienvolgens het bevel door verweerders bij exploit van deurwaarder Reggers, van Tongeren, in dato van 18en December 1936 aan aanleggers beteekend, ongegrond.

Zegt dat gedaagden er de kosten zullen van dragen.

Veroordeelt de gedaagden hoofdelijk aan aanleggers gezamenlijk te betalen eene som van 250 frank met de rechterlijke intresten,

Geeft akte aan aanleggers van hun voorbehoud voor alle andere schade en veroordeelt verweerders tot de kosten des gedings.

Verklaart tegenwoordig vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elk verhaal en zonder borgtocht.

48

BURGERLIJKE RECHTBANK TE AUDENAARDE

26 Mei 1937.

Voorzitter : Mr Gottigny.

Bijzitters : MM. Van Wetter en Colson.

Pleiters : Mters De Bisschop en Hendrickx.

BURGERLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID. — AANNEMER. — ONVERLICHTE VATEN LANGS DEN WEG. — AUTO-ONGEVAL.

Begaat eene onvoorzichtigheid die zijne burgerlijke verantwoordelijkheid meesleept, de aannemer die bij het herstellen eener baan, verscheidene teervaten langs een aardeweg tegen de gracht plaatst, indien tengevolge der verplaatsing, zelfs door onbekenden, een auto zich op de onverlichte vaten werpt.

De Groote t/ Braet, Blanckaert en Co.

Aangezien eischer aan de vraag verzaakt heeft voor wat de verweerder Braet betreft;

Aangezien de vordering strekt tot betaling van schadevergoeding wegens een ongeval waarvan aanlegger het slachtoffer is geweest te St. Martens Lierde, op 17 Juni 1935;

Aangezien het blijkt uit het gerechtelijk onderzoek dat eischer per auto rijdende op den Brusselsteenweg in de richting van Nederbrakel rond 3 ure 's morgens botste tegen metalen teervaten die op den gelijkgrondschen boordweg gansch tegen den steenweg, lagen en dat hij dan in de gracht terechtkwam met het gevolg dat zijn bil gebroken en het voertuig verbrijzeld werd;

I. — Ontvankelijkheid :

Aangezien aanlegger, in de inleidende dagvaarding « onder meer artikel 1384 van het Burgerlijk Wetboek » inroept;

Aangezien die wetsbepaling de verantwoordelijkheid voorziet van de aanstellers voor de schade door hunne aangestelden veroorzaakt;

Aangezien het anderzijds spruit uit de uiteenzetting der feiten in zelfde exploit dat eischer de vraag steunt op de persoonlijke schuld van verweerders en op deze van hunne aangestelden;

Aangezien de omstandigheid dat hij, in de dagvaarding beweert dat de verwerende partij eigenares is van de kwestieuze vaten niet medesleept dat hij verweerders aansprakelijk maakt, krachtens voormeld artikel 1384, voor de schade veroorzaakt door de daad van de zaken die ze onder hunne bewaking hebben; dat hij geen gebrek der vaten inroept;

Aangezien de vordering dienvolgens ontvankelijk is;

II. — Ten gronde :

Aangezien het bewezen is door bewust onderzoek dat de aangestelden van verweerders, die de velobaan langs den Brusselsteenweg herstelden, verscheidene teervaten voor de werken bestemd en hebbende eene hoogte van 50 centimeters en een gewicht van 180 Kgr. op Zaterdag 15 Juni 1935 plaatsen op den aardeweg tegen de gracht op zulke wijze dat 1,80 meter van dezen laatste vrij bleef, dat kwestieuze auto op een afstand van 13 meters een weinig op den boordweg reed en dan botste tegen twee teervaten die verplaatst geweest waren door onbekenden en zich bevonden op den aardeweg, gansch tegen de kassei en dat geen teken der herstellingswerken aan de weggebruikers bekendmaakte;

Aangezien het niet blijkt dat de vaten verlicht waren;

Aangezien, ofschoon deze gelegd werden tegen de gracht, ze het verkeer op den boordweg konden belemmeren en gevaar opleverden;

Aangezien verweerders en hunne aangestelden moesten voorzien dat de verplaatsing van dit materiaal mogelijk was; dat het zonder bewaking verlaten was;

Aangezien de boordweg voor het verkeer bestemd is en soms het kruisen der voertuigen toelaat;

Aangezien aanlegger, tijdens het onderzoek, verklaarde dat hij een auto komende uit de tegenovergestelde richting juist vóór het ongeval, kruiste en door de lichten van denzelfde verblind werd; dat die bewering des te meer aannemelijk is als men ze in verband stelt met de getuigenis van Pierre De Geynst;

Aangezien hadden de vaten niet gelegen op de kwestieuze plaats het ongeval zich niet had voorgedaan;

Aangezien geene schuld ten laste van eischer bewezen is; dat de geheele schuld van het ongeval weegt op de verweerders en hunne aangestelden (Cfer Hof van Beroep Brussel, 30 September 1937, Rev. Gén. Ass. & Resp. 1934-1469).

Voor wat de vergoeding betreft:

Aangezien verweerders het bedrag der schade van het voertuig, zijnde 14.000 fr., niet betwisten;

Aangezien, wegens gemis aan auto, eene som van 700 frank voor 14 dagen aan 50 frank per dag dient toegekend te worden;

Aangezien de gevraagde dokters- en verzorgingskosten ten bedrage van 4.862,70 fr. bewezen zijn;

Aangezien, ten einde de vergoeding uit hoofde der werkonbekwaamheid alsook de stoffelijke schade vast te stellen, een deskundig onderzoek noodzakelijk is;

Om deze redenen, alle andere besluiten verwerpende, stelt buiten zaak zonder kosten den verweerder Braet, verklaart de vordering ontvankelijk tegenover de andere verweerders, zegt dat deze laatsten hoofdelijk verantwoordelijk zijn voor de schade veroorzaakt door het ongeval, verwijst ze

hoofdelijk en ten provisieneelen titel aan aanlegger te betalen de voormelde sommen van 14.000 fr. en 700 fr. met de wettelijke intresten respectievelijk te rekenen van 17 Juni en 1 Juli 1935, en van 4.862,70 fr. met de wettelijke intresten, van 8.061,70 frank sedert 14 Oogst 1935 en van 1.801 fr. sedert 24 April 1936, datums van het zenden der rekeningen, en vooraleer over den overigen eisch te beslissen, stelt aan als deskundigen de heeren dokters De Wolf te Leupegem, Van den Broecke en Van der Donckt te Oudenaarde, dewelke, mits volbrenging der pleegvormen voorzien bij artikels 315 en 317 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het slachtoffer zullen onderzoeken en den duur zijner volledige werkonbekwaamheid, alsook den graad zijner bestendige werkonbekwaamheid, welke uit het ongeval zouden voortspruiten, vaststellen, zegt dat de deskundigen een gemotiveerd verslag van hunne verrichtingen zullen nederleggen vóór den 1 Oogst 1937;

Kosten in opschorsing.

49

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 19 Mei 1937.

Voorzitter : M. Angenot.

Rechters : H.H. Mehanden en Laureyssens.

Op. Min. : Mr Cerckel.

Pleiters : Mrs Vaes en Elebaers.

I. VERKEER. — GEMEENTEREGLEMENT. — ART. 85, K. B. 1 FEBRUARI 1934.

II. TOLBEAMTE. — VERKEERSONGEVAL. — WERKONBEKWAAMHEID. — UITBETALING DOOR DEN STAAT VAN SALARIS. — STAAT BURGERLIJKE PARTIJ. — NIET ONTVANKELIJK.

I. *De Noorderlaan (te Antwerpen) kan niet aanzien worden als havengebied of als havenuitbreiding. — Het is derhalve zonder belang na te gaan of ten gevolge van het K. B. van 1 Februari 1934 het Antwerpsch gemeentereglement van 17 Oktober 1927 vervallen is en nog eens uitdrukkelijk door het K. B. van 1 Febr. 1934 had moeten uitgevaardigd worden.*

II. *De Belgische Staat die aan een tolbeambte, slachtoffer van een verkeersongeval, zijn gewoon salaris uitbetaalt en in gebreke blijft te bewijzen dat hij zelf als gevolg aan de afwezigheid van het slachtoffer, door eenige ontreddering in den toldienst zou benadeeld zijn, is niet onvankelijk zich Burgerlijke Partij te stellen om terugbetaling van het uitgekeerd salaris op te vorderen.*

O. M. en Belg. Staat t/ Van Looveren.

I. — Op de betichting.

Aangezien de wijze van verlichting van den wagen van betichte buiten bespreking is daar betichte toegeeft inbreuk op art. 85 K. B. 1 Februari 1934 gemaakt te hebben.

Aangezien daarenboven het ongeval zich niet in het havengebied voordeed, zelfs niet in de noorde-

lijke havenuitbreiding door het gemeentereglement van 17 Oktober 1927 aangeduid.

Dat inderdaad de Noorderlaan waar het ongeval zich voordeed niet als havengebied of als havenuitbreiding kan aanzien worden.

Aangezien het dus zonder doeltreffendheid is na te gaan of tengevolge van het K. B. van 1 Februari 1934 het betreffende gemeentereglement van 17 Oktober 1927 vervallen is en nog eens uitdrukkelijk op 1 Februari 1934 had moeten uitgevaardigd worden, of niet, noch of betichte voor de rechtskundige onzekerheid der vervalling al dan niet zou moeten aansprakelijk gemaakt worden zoodat hij aan de gevolgen van zijn inbreuk op art. 85 van het K. B. van 1 Februari 1934 zou kunnen ontsnappen.

Aangezien de feiten en betichtingen wel bewezen zijn doch dat ze zich in den zin van art. 65 van het Strwb. vermengen.

Aangezien als gevolg op den samenloop van misdrijven de hiernabepaalde boete zoo wegens onvrijwillige kwetsuren als wegens inbreuk op het vervoer uitgesproken wordt, en dat het dubbel karakter van die boete ten bate van burgerlijk verantwoordelijke partij moet komen, zoodat hij niet voor de uitgesproken boete verantwoordelijk dient gesteld.

II. — Op de vraag tot schadevergoeding.

Aangezien bij het slachtoffer geen fout bewezen werd, dat het inderdaad geene mogelijkheid noch verplichting had, op de plaats van het ongeval de aanwezigheid van den wagen van betichte te verwachten.

Aangezien dus in beginsel zoowel betichte als de burgerlijk verantwoordelijke voor de desgevallend berokkende schade volledig verantwoordelijk zijn.

Aangezien nochtans gezegde schade terzake enkel door den Belgischen Staat geëischt wordt en onder dien vorm niet bewezen is, te weten in hoofde van den Staat.

Aangezien inderdaad de Belgische Staat aan het slachtoffer enkel zijn gewoon salaris betaalde en in gebreke blijft te bewijzen dat hij zelfs als gevolg aan de afwezigheid van het slachtoffer door eenige ontreddering in den toldienst zou benadeeld zijn.

Dat gezegde benadeeling van den Belgischen Staat ook niet door den gebeurlijk bijkomenden arbeid der collega's van 't slachtoffer kon veroorzaakt worden.

Aangezien weliswaar de Staat het recht had aan de diensten van het slachtoffer te verzaken, doch dat zijne vrijwillige houding en de kosten daaruit voortspruitend niet in een rechtstreeksch verband van oorzakelijkheid met het ongeval staan en dus aan den Staat geen recht op schadevergoeding jegens betichte of burgerlijke verantwoordelijke geven op grond van artikel 1382 B. W..

Aangezien om dezelfde redenen gezegd verband van oorzakelijkheid ook ter zake niet bestaat tusschen de toevallige verrijking van betichte en de willekeurige verarming van den Staat, zoodat ook

niet uit dien hoofde eenig recht op schadevergoeding ten bate van den Staat bewezen is.

Aangezien de beweerde zaakwaarneming van den Staat ten voordeele van betichte niet op een daad van voorziening van den Staat kan gesteund worden daar het vrijwillig voortbetalen der wedden het slachtoffer geen karakter van voorziening jegens een of andere partij ter zake bezit; dat inderdaad noch het aantal beampten noch hun wederzijdsche vervanging als voorziening ten opzichte van hun persoonlijk ongevallen voorkomt.

Aangezien eindelijk geen «animus negotia aliena gerendi» bij den Staat bewezen is des te min, daar de afwezigheid van een bepaald plaatsvervanger van het slachtoffer die berekening van zaakwaarnemer bij den Staat hoogst onwaarschijnlijk maakte, zoodat ook geen zaakwaarnemer ter zake voorkomt.

Gezien de bepalingen van artikel 194, 186 van het wetboek van rechtspleging in strafzaken, 1, 7 van het strafwetboek, en de wet van 2 Januari 1927, Art. 2. 11, 12, 14, 31, 32, 34, 35, 37 en 41 der wet van 15 Juni 1935;

Om deze redenen, en bij toepassing van artikel 1384 B.W. 418, 420, 65, 40 van het strafwetboek, 85 K.B. 1-2-1934, 2 wet 1-8-1899 gew. wet 1-8-1925 door den voorzitter aangeduid.

Rechtdoende bij tegenspraak jegens betichte en bij verstek jegens tweede gedaagde.

Verwijst de Rechtbank de betichte hoofdens de vermengde feiten A en B tot eene geldboete van 50 frank en tot de kosten van het proces, beloopende, in het geheel, tot de som van 21,65 frank.

Zegt dat de geldboete van 50 frank van art. 37 van de wet van 8 Juni 1926, gewijzigd door artikel 1 der wet van 27 December 1928 vermeerderd is met 60 dec. per frank derwijze dat die geldboete 350 frank zal bedragen.

Beveelt dat bij gebrek aan betaling binnen den tijd bepaald bij artikel 40 van het strafwetboek, de geldboete van 50 frank vermeerderd met 60 decimen per frank, zooals hierboven gezegd, zal mogen vervangen worden door eene gevangenis van 15 dagen.

Verklaart de tweede gedaagde burgerlijk en solidaairlijk verantwoordelijk voor de kosten ten laste van betichte gelegd, haar aangestelde op het oogblik der feiten.

Rechtdoende op de besluiten der burgerlijke partij:

Verklaart deze niet ontvankelijk en verwijst de burgerlijke partij tot de kosten door haar gedaan.

50

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

24 Juni 1937.

Voorzitter: M. J. Rayée.

Rechters: M.M. A. Tempère en Ch. Friedrich.

Referendaris: M. F. Fontaine.

Pl.: Mrs Decossaux, Valcke, Schramme en Malfeyt.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP. — VERMINDERING VAN HET MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL DOOR DE INTEEKENAARS OP AANDEELBEWIJ-

ZEN GEDEELTELIJK TE ONTSLAAN. — FAILLIET VAN DE VENNOOTSCHAP. — ONTVANKELIJKHEID VAN DEN EISCH TOT NIETIGVERKLARING UITGAANDE VAN DE CURATORS, HANDELEND IN HET VOORDEEL VAN DE SCHULDEISCHERS VAN VOOR EN VAN NA DE VERMINDERING — STRAF UIT ART. 72 VAN DE SAMENGEORDENDE WETTEN OP DE HANDELSVENNOOTSCHAPPEN EN VOORWAARDEN VAN TOEPASSING.

Wanneer een naamlooze vennootschap haar kapitaal vermindert door de intekenaars op gedeeltelijk volstorte aandeelbewijzen te ontslaan en het failliet nadien wordt uitgesproken, is de curator ontvankelijk te handelen om de nietigverklaring te bekomen van de beslissing, en zulks in het voordeel van de massa die de schuldeischers omvat van vóór en van na de kapitaalsvermindering. De staat van failliet berooft den gefailleerde van zijn goederen en maakt dat alle individueele vorderingen der schuldeischers opgeslorpt worden door de massa. Het gevolg van dit regiem van ondeelbaarheid is dat de curator alle middelen vereenigt om, in het algemeen belang, deze massa te likwideeren, waarvan hem het beheer is toevertrouwd.

De bij artikel 72 uit de samengeordende wetten op de handelsvennootschappen gewettigde eisch beoogt de nietigheid, en geenszins het niet tegenstellen van de gewraakte beslissing over de kapitaalsvermindering. Onder welke omstandigheden ook de kapitaalsvermindering geschiedde, brengt zij toch altijd benadeeling mede voor derden van zoodra de hun verworven rechten en beloofde waarborgen een vermindering ondergaan.

P. D. q.q. t/ V. q.q. B. V.

Gezien de inleidende exploten van rechtsingang gedaan door deurwaarders Arseen Louf, ter standplaats Oostende, Hector Gonthier, ter standplaats Brussel, Raymond Vijt, ter standplaats Antwerpen, gedateerd van den vijftien en den zesden Januari 1937, geregistreerd;

Gezien de conclusies van partijen, opgesteld in het Nederlandsch, doch uiteengezet in het Fransch;

Aangezien de rechtsvordering tot voorwerp heeft de nietigheid te doen uitspreken van het besluit genomen onder datum van den achttienden Juni 1930, door de buitengewone algemeene vergadering van de aandeelhouders van de thans gefailleerde vennootschap «Les Palaces d'Ostende», waarbij het maatschappelijk kapitaal met zeven miljoen honderd vijftig duizend frank werd verminderd, en, als gevolg, de nietigheid van het proces-verbaal, waarin de beslissingen van voormelde vergadering werden vastgelegd;

Aangezien het vaststaat dat de naamlooze vennootschap «Les Palaces d'Ostende», op achttienden Juni 1929, haar kapitaal verhoogde met acht miljoen negenhonderd zeven en dertig duizend vijfhonderd frank, door negen en tachtig duizend driehonderd vijf en zeventig kapitaalsaandeelen te creëren, ieder van honderd frank, waarop er twintig ten honderd werd gestort;

Aangezien de vennootschap, den achttienden Juni 1930, het kapitaal verminderde tot beloop van de tachtig ten honderd die er nog te storten overbleef

op de intekening bij de verhooging van het maatschappelijk kapitaal; de kapitaalsaandeelen op naam, gedeeltelijk uitgedelgd, werden omgezet in preferente aandeelbewijzen, van tweehonderd vijftig frank elk, 't zij dus twee preferente, voor vijf en twintig kapitaalsaandeelen;

Aangezien het maatschappelijk aanvangskapitaal van vijf en twintig millioen frank, nadien opgevoerd tot drie en dertig millioen negenhonderd zeven en dertig duizend vijfhonderd frank, aldus was teruggebracht op zes en twintig millioen zevenhonderd zeven en tachtig duizend vijfhonderd frank;

Aangezien de vennootschap «Les Palaces d'Ostende» in failliet werd verklaard den vijf en twintigsten Maart 1933;

Aangezien de eisch, die door de curators wordt verwekt en gericht is op de nietigverklaring, enkel en alleenlijk gegrond is op artikel 72 van de samengeordende wetten op de handelsvennootschappen, waarvan het slotalinea bepaalt: «In geen enkel » geval mag de kapitaalsvermindering derden deren » in hun rechten»;

Doch het naast en het einddoel, waarnaar de curators streven is, ongetwijfeld, door het uitschrijven van nieuwe geldstortingen, in het patrimonium van de gefailleerde vennootschap te doen terugkeeren, dat wat er is uitgegaan;

Aangezien de verwerende partijen q. q. hoofdzakelijk concludeeren tot de niet-ontvankelijkheid van den eisch, dewijl de curators de noodige bevoegdheid missen, daar zij alleen de schuldeischers vertegenwoordigen die met de maatschappij onderhandeld hebben vóór de vermindering van het maatschappelijk kapitaal; anderzijds zou de bij artikel 72 gebillijkte rechtsvordering, volgens de verwerende partijen, beperkt zijn tot een individueele vordering om schadeloosstelling vanwege de schuldeischers die, naar beweerd, verongelijkt werden, en tot de grenzen aangewezen voor het herstel van die verongelijking;

Aangezien de bij deze schikking uitgevaardigde straf, — naar het zeggen van de verwerende partijen — de nietigheid niet meebrengt van de maatschappelijke beraadslaging, maar enkel zou maken dat die beraadslaging niet kan gesteld worden tegenover de schuldeischers van vóór de kapitaalsvermindering, doch wel tegenover die van er na;

Aangezien de derden, die door de kapitaalsvermindering verongelijkt werden, volgens de overheerschende rechtsleer en rechtspraak, vordering bezitten tegenover de maatschappij om de beslissing te doen vernietigen, die genomen werd met miskenning van hun rechten, en, bijgevolg, tegenover de aandeelhouders om ze te dwingen het saldo te betalen op hun inbreng, zoo de vermindering geschiedde, — lijk in dit bijzonder geval — door vrijstelling, en de ontvangene gelden terug te geven, indien ze gebeurd is door uitbetaling;

Aangezien gene vordering enkele punten van overeenkomst vertoont met de pauliaansche vordering van gemeen recht uit artikel 1167 van het burgerlijk wetboek, en met de pauliaansche vordering uit artikel 448 in zake faillissement, die streng ge-

nomen dezelfde is als de voorgaande, alhoewel deze laatste vollediger de schuldeischers beschermt, daar de collectieve vordering uit artikel 448 door den curator wordt ingesteld in het belang van al de schuldeischers; feitelijk zijn deze drie vorderingen er gelijkelijk op gericht, tot het patrimonium van den debiteur — althans ten opzichte van de schuldeischers — een waarde te doen terugkeeren die was vandaan gegaan;

Doch in het geval voorzien bij artikel 72 van de samengeordende wetten op de handelsvennootschappen wordt de factor bedrog die het kenmerkende is van de pauliaansche vordering, niet vereischt;

Aangezien het tenietdoen van een maatschappelijke beslissing, waarbij een maatregel tot openbare orde werd miskend, die voorgeschreven is in het belang van de aandeelhouders en van de maatschappelijke schuldeischers, de sanctie is die het best overeenstemt met de grondbeginselen van het recht;

Aangezien men door te zeggen dat de curator de massa van de schuldeischers vertegenwoordigt, enkel wil beduiden dat hij handelt als lasthebber van de schuldeischers in het algemeen, en niet van ieder schuldeischer afzonderlijk. Aldus zou de curator niet-ontvankelijk zijn schadevergoeding te eischen, moest de geleden schade niet de algemeenheid van de schuldeischers treffen;

Aangezien het in dit bijzonder geval niet gaat om het herstel van een schade, doch wel om het terugstellen van het actief, door in de massa te doen binnenkomen een valeur die er is uitgegaan met verkrachting voor de rechten van derden;

Aangezien onder deze derden wis en zeker de schuldeischers voorkomen van vóór de vermindering van het maatschappelijk kapitaal, vermits zij een verworven recht bezaten op dit kapitaal, welk hun tot pand strekte, maar evenzeer de schuldeischers van na die vermindering; inderdaad, de curator handelt immer in het belang van de massa van de schuldeischers wanneer hij de vordering doet gelden tot nietigverklaring van sommige daden, die tot gevolg hebben gehad het actief waarden te onttrekken welke dienden tot gemeenschappelijk pand voor de schuldeischers en die moeten begrepen zijn in den ontnemenden maatregel, voortvloeiend uit den staat van failliet (actien dite en recomlement); daar het failliet een ondeelbaar regiem uitmaakt, moet de curator een veroordeeling kunnen bekomen in wier voordeel de schuldeischers, zoo van vóór als van na de vermindering van het maatschappelijk kapitaal, geroepen zijn te deelen op gelijken voet;

Aangezien het dus een maatschappelijke vordering betreft die de massa van de schuldeischers aanbelangt, en geenszins een individueele vordering, die maar kan voordeel bijbrengen voor sommige bepaalde schuldeischers;

Aangezien de individueele vordering of ut singuli, die de schuldeischers pas heroveren na het sluiten van het faillissement (art. 536), uitgenomen enkele gevallen, namelijk dit van een persoonlijk nadeel gansch onderscheiden van de massa, zou uitloopen op deze inconsequentie: dat de vernieti-

ging van de gecritiseerde maatschappelijke beraadslaging niet volkomen zou zijn;

Aangezien de vordering tot nietigverklaring dus ontvankelijk is van de zijde van eischers en in gansch de uitgebreidheid van haar voorwerp;

Aangezien het, ongetwijfeld, wel onverschillig is, wat betreft de toepassing van artikel 72, de drijfveeren op te sporen die de maatschappij der Palaces er toe gebracht hebben, in één jaar tijds, een verhooging te decreteren van haar kapitaal, gevolgd door een vermindering;

Maar, gezien de lange uiteenzetting die partijen aan deze quaestie gewijd hebben, is het noodig dat de rechtbank er eveneens bij stilsta, om des te beter de gesteldheid uit deze zaak bloot te leggen;

Aangezien de verwerende partijen zouden willen doen aannemen dat de grootste becommernis van de beheerders en van sommige aandeelhouders van de vennootschap was, door de kapitaalsverhooging, aandeelen te creëren genaamd tot controle, «pour empêcher l'étranger ou d'autres de mettre la main sur l'affaire,» sic;

Aangezien deze becommernis in der waarheid, louter bijzaak is geweest; de vreemde kapitalen, vooral Fransche, waren trouwens overheerschend in de maatschappij Les Palaces d'Ostende, van haar ontstaan af; de Heeren André - Bette - Sayag - Zographos waren de promotors van de maatschappij;

Aangezien het vaststaat dat de vennootschap, reeds vóór de verhooging van het maatschappelijk kapitaal van 18 Juni 1929, al zoo vruchteloze als hopeloze pogingen aanwendde om aan hypotheccair crediet te geraken bij het Crédit Foncier de Belgique en bij de Caisse Hypothécaire Anversoise;

Aangezien de twintig percent, gestort bij de kapitaalsverhooging, werkte als een stroovuur. Reeds in de maand November daarna verkeerde de vennootschap in uitersten nood en was zij op zoek naar een nieuwe hypotheccaire leening; «Radelet et moi-même, liet Van de Putte, op 8 November 1929 aan François André weten, sommes chacun sur une piste différente avec espoir d'aboutir. Dans le cas contraire, il n'y aura plus d'autres ressources qu'un appel de fonds sur les quatre-vingts pour cent restants des actions de capital».

En de vennootschap schroomde niet haar toevlucht te nemen tot laakbare lapmiddeltjes: «La société,» schreef Van de Putte, a déjà outrepassé ses droits vis-à-vis des actionnaires en question, en cautionnant ses engagements à la Banque d'Ostende et du Littoral avec leurs titres;»

Aangezien André, die de bezieler was van de maatschappij en, als 't pas gaf, haar geldschiet, op 1 Februari 1930, 't zij enkele maanden vóór de kapitaalsvermindering, zijn meening uitte in dezer voege: «Puisque vous ne trouvez d'argent à un taux raisonnable et qu'il y a urgence, je pense toujours que vous devez faire appeler une partie des quatre-vingts pour cent non versés sur le capital; du reste, j'étais partisan l'an dernier de cette augmentation de capital, autant pour apporter des fonds à notre affaire, que pour en garder le contrôle. Cette solution paraît la plus simple

» et celle qui ne pourra soulever aucune objection » de la part des actionnaires».

Aangezien de vennootschap, ondanks de wijze raadgevingen die André haar met zooveel oordeel gaf, doch die afketsten op het geldgebrek van sommige groote intekenaars, zich in Maart 1930 nog weerde om toch een hypotheccaire geldleening van 14.000.000 millioen los te krijgen, wat al zoo min lukte als bij haar vroeger pogen;

Aangezien het is tijdens deze periode van financiële ontreddeering, toen de gevolgen van de economische crisis reeds begonnen te drukken, dat de maatschappij Les Palaces d'Ostende op 18 Juni 1930, haar kapitaal verminderde met meer dan 7 millioen;

Aangezien de Banque d'Ostende et du Littoral een jaar nadien, op 26 Maart 1931, de maatschappij een verhooging van crediet toestond van 4.500.000 frank, tegen een hypotheccaire waarborg van 8.500.000 frank, tot dekking van haar vroeger crediet van 4.000.000 frank, welke alleen verzekerd was door persoonlijke borgtochten. Deze garantie putte, om zoo te zeggen, de laatste middelen uit, waarover de maatschappij nog kon beschikken om aan crediet te geraken;

Aangezien de erbarmelijke gevolgen van de kapitaalsvermindering niet lang achterwege bleven, terwijl de bezwarende leening van 4.500.000 frank, maar tijdelijke verbetering bracht in het bedrijfskapitaal van de maatschappij;

Aangezien de raad van beheer, inderdaad, einde 1930, in een project van een brief aan Sayag, na eerst de zware moeilijkheden te hebben doen uitkomen waarop hij stuitte, besloot in dezer voege: «Or, pour le futur comme pour le présent, comme hier, nous nous trouvons dans la même situation, extrêmement préjudiciable aux intérêts de la société et qui finira par acculer celle-ci à une perte complète de son crédit ou même à la liquidation;»

Aangezien er, anderzijds, op 16 Mei 1931, in een brief geadresseerd aan den controleur van de belastingen, eens te meer spraak is en van een hypotheccaire leening van 17.000.000 frank, die door alle grondpandinstellingen werd geweigerd, en van het aanvullend krediet van 4.500.000 frank, toegestaan door de Bank van Brussel, waarop er nog amper 425.000 frank beschikbaar overschoot. De conclusie uit dezen brief luidt als volgt: «Vous comprendrez donc le cauchemar dans lequel le Major Brouyère et moi vivons. Nous allons à nouveau nous trouver sans fonds de roulement au moment de l'ouverture et vous pouvez pressentir ce que le Kur-saal et nos trois hôtels demandent. Vous comprendrez également pourquoi nous sollicitons l'appui et le concours de tout le monde. A défaut de le recevoir, Mr. Brouyère et moi devrions abandonner la lutte et je puis vous assurer que les conséquences en seraient désastreuses pour tout le monde.»

Aangezien de vennootschap Les Palaces d'Ostende ten lange laatste zoover gekomen was dat zij haar pacht moest betalen bij de week, naarmate er geld binnenkwam;

Aangezien er uit de bovenstaande beschouwingen voortvloeit dat de verhooging van het maatschappelijk kapitaal geboden was door de zoo nijpende als dringende behoefte aan versch geld; dat de vennootschap haar kapitaal verminderde en haar toevlucht nam, in trouwens ontoereikende mate, tot drukkende credietoperaties, ten hoogste schadelijk voor haar eigene belangen als voor die van de derden, gold als een zware fout; die vermindering van meer dan 7.000.000 frank was warempel een werk van barmhartigheid ten opzichte van enkele groote intekenaars;

«J'incline à croire, verklaart deskundige Maertens » in zijn rapport aan den Heer Rechter van instructie, que l'impossibilité dans laquelle se trouvaient » d'autres gros actionnaires d'avoir du liquide au » milieu de 1930, et la personne faite par Mr. Sayag, » en 1929, que les quatre-vingts pour cent n'au- » raient jamais été appelés, furent à l'origine de » l'annulation des actions de capital, ceci nonob- » stant la situation financière difficile de la so- » ciété;»

Aangezien het veroorloofd is daaraan toe te voegen, dat die ontijdige vermindering tevens de eerste oorzaak is geweest, dat het krediet van de maatschappij aan het wankelen ging, wat haar failliet na zich sleepte nog geen drie jaar nadien;

Aangezien de kapitaalsvermindering geen verworven rechten mag krenken; waaruit deze gevolgtrekking: dat de schuldeischers — indien de vermindering van het maatschappelijk kapitaal geschied is door de aandeelhouders te ontslaan van nog niet-gedane stortingen, — het recht hebben van dezen te eischen dat ze hun aandeelbewijzen voluit betalen, zonder rekening te houden met de vermindering van het maatschappelijk kapitaal;

Aangezien dit grondbeginsel wordt ingegeven door het recht en het gezond verstand, overmits elke schuldeischer gerekend heeft op het maatschappelijk kapitaal, dat hem tot pand strekte, en op dit kapitaal heeft geborgd. Derhalve, van het oogenblik af dat een schuldeischer niet volledig wordt schadeloosgesteld ten gevolge van de vermindering van het maatschappelijk kapitaal, moet hij kunnen eischen dat dit kapitaal terug wordt samengesteld zooals het bestond vóór de beraadslaging die tot de vermindering besloot;

Aangezien het prejudice dus bestaat door het feit zelf dat de borg, de derden aangeboden, geschaad werd;

Resteau, t. III, nr 1414 en 1416. Deze auteur neemt niet aan dat de rechtbanken krachtens haar willekeurig recht, mogen oordeelen of een vermindering van het maatschappelijk kapitaal ja dan neen de schuldeischers krenkt in hun rechten; volgens hem moeten zij de nietigheid uitspreken van de vermindering als er schuldeischers zijn, hoe ook de omstandigheden wezen, omdat, juridisch, die vermindering altijd de belofte waarborgen slinkt;

In denzelfden zin M. Harmignies, in zijn verslag in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, van 2 Mei 1910;

Aangezien er uit dit principie insgelijks voort-

vloeit dat de kapitaalsvermindering maar tegen vernietiging beveiligd is, mits de maatschappelijke schuldeischers er eenparig mede instemmen of totaál uitbetaald worden (opinie van Pirmez);

Aangezien er niet wordt afgestreden dat er, vóór de akte van 18 Juni 1930, vijf niet-betwiste schuldeischers bestonden:

- 1) de Stad Oostende, wegens pacht niet betaald op den dag van de faillietverklaring fr. 3.849.923,25
- 2) Nico Zographos wegens voor-schotten 351.968,15
- 3) François André, wegens voor-schotten 289.842,75
- 4) Erfgenamen Serruys: 3.250.000,00
hypothecaire schuldeischers, chirographaire geworden voor het saldo;
- 5) Bank van Brussel, credietopening in rekeningcourant: 4.330.290,34

Aangezien er bovendien twee betwiste schuldeischers bestaan, tegenover wie de eischers q. q. concludeeren, heel subsidair, dat de rechtbank zou gelieven de uitspraak uit te stellen tot dat de bevoegde rechtsmachten zullen gewezen hebben over het opnemen van bedoelde schuldeischers bij het passief van het faillissement, terwijl de verwerende partijen q. q., Bette en Malfeyt, ten stelligste loochenen dat die schuldvorderingen zouden afhangen van de massa;

- 6) Mrs Van Impe en Van de Male, voor honoraria: 20.000,00
- 7) N. V. Société Immobilière pour l'Encouragement du Sport: 937.132,70

Deze schuld bestond bij de vennootschap Ostende-Balnéaire, die samensmolt met de N. V. Les Palaces d'Ostende.

Aangezien de verwerende partijen beweren dat de vijf schuldeischers, die door de aanleggers q. q. niet worden afbetwist, zich ten tijde van de vermindering van het maatschappelijk kapitaal, in een toestand bevonden die hunnerzijds de uitoefening van de vordering tot nietigverklaring uitsluit; zij besluiten den eisch, in alle geval, niet gegrond te hooren verklaren, nademaal er geen één schuldeischer uit het faillissement door de gewraakte beslissing werd verongelijkt;

Aangezien die bewering wordt tegengesproken door tastbare feiten;

Aangezien de schuldvorderingen van André en Zographos ontstaan zijn tusschen de verhooging en de vermindering van het maatschappelijk kapitaal; niet één van beide schuldeischers, die tegelijkertijd aandeelhouders waren, heeft deelgenomen aan de stemming over de vermindering;

Aangezien André, die het altoos noodig oordeelde de resterende 80 % op te roepen van het ingetee-kende kapitaal, er thans wellicht geen belang meer bij heeft de nieuwe geldstortingen te zien uitvaardigen, daar hij waarschijnlijk een hooger bedrag zou moeten uitkeeren dan dat van zijn tegoed; want het saldo door André als aandeelhouder nog verschuldigd beloopt 1.208.336 Belgische frank, terwijl, op 14 Januari 1930, zijn voorschotten 495.500 Fransche frank bedroegen;

Doch deze beschouwing, door de verwerende partijen ten beste gegeven, is louter bijzaak, want niet alléén het belang van André is in het geding;

Aangezien dat, wat Zographos aangaat, zijn huidige belang in het oog springt, in tegenstelling met dat van André, dewijl de overblijvende 80 % van zijn intekening 42.240 Belgische frank vertegenwoordigen, waar zijn voorschotten op 14 Januari 1930, lijk voor André, opliepen tot 495.500 Fransche frank, en hij dus gerechtigd blijft voor een saldo van 351.968 Belgische frank 15 centiem;

Aangezien de erfgenamen Serruys zich de kapitaalsvermindering niet hebben laten welgevallen, en evenmin mogen zij geacht worden als hadden zij verzaakt aan de vordering tot nietig-verklaring; verzakingen mogen trouwens niet vermoed worden;

Aangezien de maatschappij Les Palaces d'Ostende, inderdaad, op 31 Maart 1931, de erfgenamen Serruys 750.000 frank afkorte in mindering op hun hypothecaire inschrijving in eersten rang van 4.000.000 frank, die rustte op de hotels Ocean en Continental, en waardoor deze schuldvordering dus werd teruggebracht op 3.250.000 frank; ten gevolge van deze terugbetaling verleenden de erfgenamen Serruys algeheele handlichting voor hun inschrijving op het hotel Ocean en gedeeltelijk (tot beloop van 750.000 frank) voor het hotel Continental.

Doch de erfgenamen Serruys hebben de waarde overschat van het hotel Continental, voortaan hun eenig hypothecair pand, want de verkoop er van heeft amper 2.300.000 frank opgeleverd;

Aangezien de erfgenamen Serruys, die zich, — ten onrechte — voldoende gedekt waanden door hun hypothecairen waarborg, en die bijgevolg alle reden hadden geen belang te stellen in de wijzigingen, in min of in meer, van het maatschappelijk kapitaal, klaarblijkelijk nooit op 't oog gehad kunnen hebben, wat ook te ratificeren;

Aangezien het arrest van het Gentsche Hof, in datum van 2 Juni 1933, waarbij het failliet wordt geconfirmeerd, aangaande de schuldvordering van de Stad Oostende — die het faillissement van de maatschappij Les Palaces d'Ostende heeft teweeggebracht, opmerkt: «*Attendu que la ville n'était pas sa créancière du chef de loyers, mais que sa créance était de nature complexe, et com-*» prenait aussi des sommes importantes dues » entr'autres pour consommation d'eau et d'électricité, de sorte qu'au total, lors de l'introduction » de la demande, la ville se trouvait créancière de » l'appelante d'une somme de 3.711.597 francs en 21 » centimes, dont une partie était déjà consacrée par » une sentence judiciaire définitive. »

Aangezien de curators, wat betreft de leveringen van water en electriciteit van vóór de kapitaalsvermindering, erkennen dat die schuldvordering moet geacht worden als aangezuiverd ten gevolge van de door de Stad gedane verrekening, de strijdige meening van deskundige Maertens verklaard hierdoor, dat de Palaces d'Ostende een verschillende verrekening heeft gepleegd, waardoor de deskundige zich heeft laten leiden;

Maar aangezien de schuldvordering van de Stad,

wat betreft de huur, ontstaan is den dag zelf toen de pacht gesloten werd, en voor den heelen te vervallen pacht prijs;

Aangezien men maar bezwaarlijk kan beweren dat de Stad niet gerechtigd is te klagen over een kapitaalsvermindering die haar oorspronkelijken waarborg niet heeft kunnen aantasten, vermits haar schuldvordering reeds ouder was dan de kapitaalsverhooging; inderdaad was de Stad bezitster geworden van een recht, verworven op het verhoogde maatschappelijke kapitaal, en had er dus belang bij dat dit kapitaal bleef voortbestaan voor zijn nieuw bedrag;

Aangezien men al evenmin zou kunnen volhouden dat de Stad, bij ontstentenis van een behoorlijke stemming uitgebracht door den gemeenteraad en goedgekeurd door de Bestendige Deputatie, in de kapitaalsvermindering heeft toegestemd, of dat zij verzaakt heeft aan het recht de nietigverklaring aan te vragen;

Aangezien er redelijkerwijze voor de schuldvordering van de Bank van Brussel, moet worden aangenomen dat deze heeft berust in de kapitaalsvermindering, door op 26 Maart 1931, een credietopening toe te staan van 8.500.000 frank tegen hypothecaire waarborgen, die het crediet dekten van 4.000.000 frank, dat reeds bestond op 18 Juni 1930 en alleen verzekerd was door persoonlijke borgtochten;

Aangezien de bank, door haar schuldvordering te vernieuwen, trouwens de groote winst heeft berekend, die de verrichting haar moest opleveren, en haar risico's in verhouding heeft gebracht met de nieuwe waarborgen die zij er uit trok;

Aangezien er uit de hiervoren-uiteengezette beschouwingen voortvloeit dat het ongedaanmaken van de gecritiseerde maatschappelijke beraadslaging geboden wordt door het feit zelf van de kapitaalsvermindering, die de beloofde waarborgen aantastte en meegaande de verworven rechten van de schuldeischers; deze schending alleen wettigt de toepassing van artikel 72;

Aangezien er ten overvloedigste bewezen is dat de schuldeischers gezien de omstandigheden waaronder zij met de maatschappij onderhandeld hebben, een wezenlijk en omvangrijk nadeel hebben geleden uit reden van de kapitaalsvermindering, die plaats greep op een tijdstip toen de maatschappij beneden haar zaken stond, en in het uitsluitend voordeel van sommige aandeelhouders.

Om deze redenen :

De rechtbank, gehoord den Heer Rechter-commissaris Ch. Friedrich in zijn mondeling verslag gedaan in het Nederlandsch vóór de debatten, contradictoir uitspraakdoende na beraad, toepassing gedaan van artikels 2, 10, 34, 37, 40, 41 en 64 van de wet van 15 Juni 1935, zonder te letten op de strijdige conclusies van de partijen, zegt voor recht den eisch zooals ook zijn voorwerp, ontvankelijk van de zijde van de curators; verklaart hem gegrond; spreekt de nietigheid uit van de beraadslaging en van de besluiten van de buitengewone algemeene vergadering onder datum van 18 Juni 1930, die de

vermindering heeft gedecreteerd van het maatschappelijk kapitaal voor een bedrag van 7.150.000 frank en de omzetting, in preferente aandelen van 250.000 frank ieder, van het gedeelte afbetaald op de aandelebewijzen onderschreven bij de kapitaalsverhoging van 18 Juni 1929;

Doet derhalve teniet het proces-verbaal van de voormelde vergadering; gehouden vóór notaris Jean De Wynter, ter standplaats Oostende, op 18 Juni 1930, in het Kursaal te Oostende, maatschappelijke zetel van de gefailleerde vennootschap; (geregistreerd te Oostende, den 27 Juni 1930, boek 465, folio 7, vak 4, vier bladen, één verwijzing, ontvangen 12.50 frank door den ontvanger w. g. Kauze en gedeponeerd ter griffie van de handelsrechtbank te Oostende, den 2 Juli 1930, akte nr 11510); en zegt dat al de besluiten en beraadslagingen die in dit proces-verbaal werden opgenomen nul zijn en van geener waarde;

Beveelt de curators een uittreksel uit de beschikking van het huidig vonnis te laten verschijnen: in het Nederlandsch, in de bijlagen van den Moniteur, en in het Fransch, in de volgende dagbladen: L'Echo de la Bourse en Le Soir, verschijnende te Brussel, en Le Matin, verschijnende te Parijs;

Zegt dat het totaal van de plaatsingskosten niet boven de 1200 frank mag gaan, en dat deze kosten, alsook die van het geding, bij voorrecht zullen afgehouwen worden op het actief van het faillissement;

Verleent de eischers q. q. akte dat zij het geding schatten voor elkeen van zijn hoofdpunten, en ten aanzien van elken verweerder op meer dan 12.500 frank, alsook van hun vraag om uitstel ten opzichte van twee betwiste schuldeischers, en aan de verwerende partijen q. q., dat zij de hoedanigheid betwisten van deze twee schuldeischers;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande hooger beroep en zonder borg.

51

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

4e kanton. — 24 Februari 1937.

Vrederechter: M. V. De Keyser.
Pleiters: Mrs Delwaide en Karlin.

AANSPRAKELIJKHEID. — AUTOVOERDER. — VERPLAATSING VAN EEN DOOR DRONKEN VOERDER VERLATEN KAMION. — VERPLICHTING.

Een autovoerder aan wien van overheidswege opgedragen wordt een door een dronken chauffeur op de baan verlaten auto-camion te verplaatsen moet zich vergewissen of gezien den toestand van het voertuig en van de lading het verplaatsen kan geschieden zonder gevaar.

Van der Stock t/ Meeus, Van Driessche, Campina en Belgische Staat.

Gezien de voorgaande handelingen ter zake namelijk ons vonnis van 13 Januari l.l.

Gehoord partijen in middelen en besluiten.

1) Aangezien uit de verdere verklaringen van partijen niet gebleken is dat de bevloering van het eigendom van aanlegger in slechten staat van onderhoud verkeerde of dat zij niet bestand bleek om er met den auto-camion over te rijden; dat het overigens volgens verklaringen door getuigen afgelegd tijdens een strafrechterlijk onderzoek, voor waar moet gehouden worden, dat de oorzaak van het aanrijden hierin te vinden is, dat de koopwaar opden camion naar eene zijde verzakt was en 50 à 60 centimeter buiten den wagen uitstak.

Aangezien in ons voorberoepen vonnis van 13 Januari l.l. reeds gezegd werd dat Van Driessche aansprakelijk moet gehouden worden voor het ongeval, alhoewel hij de aanrijding niet bewerkstelligd heeft; zijne zware fout bestaat echter hierin, een zwaar geladen camion over de baan gevoerd te hebben zonder zijn stuur meester te zijn om reden van dronkenschap, en dien wagen zoo onhandig gevoerd te hebben dat de lading gansch van hare plaats losgekomen was; die toestand waarin Van Driessche verkeerde heeft dan noodig gemaakt dat een derde persoon, verweerder Meeus, moest aangesproken om den auto-camion van de baan weg te ruimen.

Aangezien verweerder Meeus ook een gedeelte, der verantwoordelijkheid, al was het dan een gering, in de feiten te dragen heeft, want hij als vakman kon en moest zich rekenschap geven of hij het hem gedane verzoek of het hem gegeven bevel, zonder gevaar uitvoeren kon.

Aangezien de verdeling dier verantwoordelijkheid billijkerwijze gebeuren kan in deze verhouding: 4/5 voor Van Driessche en 1/5 voor Meeus.

2) Aangezien de schade verwekt aan het eigendom van aanlegger, door den deskundige van het Parket geschat is geworden op de gezamenlijke som van 3260 frank.

Om deze redenen:

Wij, Victor De Keyser, Vrederechter, van het vierde kanton der stad Antwerpen, veroordeelen: 1) Van Driessche en 2) Meeus, om te betalen ten titel van schadevergoeding aan aanlegger Van der Stock, de eerste 2608 fr. en de tweede 652 fr., met de gerechtelijke intresten sedert 17 December voor de eerste en 16 December voor de tweede verweerder; Stellen de kosten van het geding gemaakt tegen de Brij. Campina en den Belgischen Staat ten laste van aanlegger. Veroordeelen verweerder Van Driessche tot de 4/5 en Meeus tot 1/5 der overige kosten van het geding.

**Vlaamsche Juristen
Abonneert U op**

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD!!!**

52

POLITIËRECHTBANK TE LEUVEN

22 Juli 1937.

Voorzitter : M. A. Veltkamp, Vrederechter.
 Pleiter : Mr Edg. Van Dessel.

TAALGEBRUIK IN BESTUURSZAKEN. — BERICH-
 TEN EN MEDEDEELINGEN AAN HET PUBLIEK.
 — GEMEENTEBESTUUR. — WET VAN 28 JULI
 1932. — GEEN TERUGWERKENDE KRACHT. —
 WET VAN 31 JULI 1921. — TWEETALIGE STRAAT-
 NAAMBORDEN. — WETTELIJKHEID. — BESCHA-
 DIGING. — TOEPASSELIJKHEID VAN ART. 526
 S. W.

*De wet van 28 Juni 1932 op het gebruik der talen in
 bestuurszaken heeft geen terugwerkende kracht.*

*De wet van 31 Juli 1921 op het gebruik der talen in
 bestuurszaken voorziet dat de berichten en mede-
 deelingen door een gemeentebestuur tot het publiek
 gericht, in de taal der gemeente dienen gesteld ofwel
 in beide talen.*

*De tweetalige straatnaamborden die geplaatst werden
 door d bevoegde overheid vóór de wet van 28 Juni
 1932 toepasselijk was, zijn wettelijk aangebracht. Zij
 dienen tot het algemeen nut en hun beschadiging of
 bevuiling valt onder de toepassing van art. 526 S. W.
 De verschooning zou alleen kunnen ingeroepen wor-
 den ingeval de betichten gehandeld hadden in een
 geest van verdraagzaamheid.*

O. M. t/ Smeets, Neehelput, enz.

Aangezien Van den Houtte, 2de betichte, erkent
 de Fransche opschriften van de tweetalige straat-
 borden te hebben oververfd;

Aangezien eerste betichte Neehelput bekend dat
 hij werktuigen of elk ander middel verschaft heeft
 die tot het oververven der franschtalige straat-
 borden dienen moesten;

Aangezien die tweetalige straatborden beston-
 den vooraleer de wet van 28 Juni 1932 op het
 gebruik der talen in bestuurszaken in voege trad;
 dat deze wet geen terugwerkende kracht bezit;

Aangezien de wet van 31 Juli 1921 op het ge-
 bruik der talen in bestuurszaken voorziet dat de
 berichten en mededeelingen door het gemeente-
 bestuur tot het publiek gericht in de taal der ge-
 meente dienen gesteld ofwel in de beide talen;

Aangezien dus de tweetalige straatborden op het
 oogenblik hunner plaatsing door de bevoegde over-
 heid wettelijk werden aangebracht en dus werkelijk
 bestonden;

Aangezien de straatnaamborden, die tot alge-
 meen nut dienen, beschadigd werden daar het ge-
 deelte met franschtalig opschrift met verf be-
 smeurd werd en bevuild;

Aangezien betichten moedwillig hebben gehan-
 deld; dat het zedelijk bestanddeel van het strafbaar
 feit aanwezig is;

dat zij geen verontschuldiging kunnen inroepen
 en eveneens het arrest van het Hof van Beroep
 te Brussel van 12 April 1886 (J. T. 1887, 508), daar
 zij niet gehandeld hebben in een geest van ver-

draagzaamheid, juist die de zekerste waarborg is
 voor de openbare rust;

Aangezien de feiten ten laste gelegd van betich-
 ten bewezen zijn en de overtreding uitmaken van
 artt. 66, 57 en 526 van 't Strafwetboek;

Aangezien betichten nog nooit veroordeeld zijn
 geweest wegens misdaad of wanbedrijf en er dus
 art. 8 der wet van 31 Mei 1888 dient toegepast
 te worden;

Om deze redenen,

en krachtens artt...

Veroordeelt elk der betichten tot een boete van
 25 frank;

Schorsing : een jaar...

53

**WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP DER
 PROVINCIE ANTWERPEN EN LIMBURG**

7 December 1936.

Voorzitter : M. H. Van Oekel.

Pleiters : Mrs A. Van Hal en Jansen.

I. WERKRECHTERSRADEN. — BEROEP. — ON-
 DERTEEKENING EENER VERKLARING OP DE
 GRIFFIE VAN EERSTEN AANLEG. — GELDIG-
 HEID EN ONTVANKELIJKHEID.

II. KONTRAKT ONTBINDENDE VOORWAARDE.
 — BEROEP OP RECHTBANK EN VOORAFGAAN-
 DELIJKE IN MORA STELLING VEREISCHT.

I. Art. 85 der inrichtingswet op de Werkrechtersraden
 bedingt dat het beroep wordt aangeteekend door de
 onderteekening van eene verklaring op de griffie
 van eersten aanleg; en dat verder deze griffie bericht
 beteekeent aan de beroepene partij van het aldus aan-
 geteekend beroep. Het nalaten van dit bericht door
 de griffie, doet niets af aan de geldigheid en de
 ontvankelijk van het anderszins, regelmatig aan-
 geteekend beroep.

II. Het bedingen in een kontrakt van een uitdrukkelijk
 kontraktontbindende voorwaarde voor het geval van
 niet naleven van zekere verplichtingen, zonder dat
 daarbij eenige andere strengere bepaling wordt be-
 dongen, moet aanzien worden als de loutere her-
 haling van het stilzwijgend veronderstellen van de
 ontbindende voorwaarde, die bij elke wederzijdsche
 overeenkomst door art. 1184 van het B. W. vermoed
 wordt door partijen bedongen te zijn. Zooals deze
 stilzwijgende ontbindende voorwaarde, vereischt de
 toepassing van deze uitdrukkelijk bedongen ontbin-
 dende voorwaarde :

- 1) een beroep op de rechtbank, die gebeurlijk uitstel
 mag verleen;
- 2) een voorafgaandelijke in mora-stelling. Anders zou
 het alléén kunnen zijn, indien daarbij werd bedongen
 dat de ontbindende voorwaarde « van rechtswege »
 zal werken, « zonder voorafgaandelijke in-verzuim-
 stelling. »

Comp. Métallurgique de la Campine N. V. t/ Givert G.

Aangezien de inleidende dagvaarding er toe
 strekt beroepster te doen veroordeelen tot het be-
 talen eener som van : 3 x 2.000 fr., zijnde het be-

drag van drie maanden loon ten titel van schadevergoeding voor schielijke en ongewettigde ontslaging ;

Dat het vonnis a quo deze vraag heeft ingewilligd ;

Aangezien de beroepster besluit tot de hervorming van het bestreden vonnis, de afwijzing der vordering en veroordeeling van beroepene tot 1500 frank schadevergoeding voor het rechterlijk ten uitvoer leggen van het verkregen vonnis, niettegenstaande beroep, terwijl de beroepene besluit tot eenvoudige bekrachtiging van hetzelfde vonnis ;

1° *Over de feiten :*

Partijen zijn het eens om als volgt het verloop der feiten vast te stellen :

Bij brief van 14 November 1933 werd Givert door beroepster aangeworven en aangesteld als teekenaar, werkhuisoverste met een maandelijksch loon van 2.000 fr. Eerst voor een proeftijd van drie maanden met daarbij het volgende beding : « quand vous serez engagé à titre définitif, vous aurez l'obligation de venir vous établir à Beersse ou aux environs immédiats avec votre famille ; le déménagement se faisant à vos frais. La non-observation de cette clause serait une rupture du contrat d'engagement de votre chef. Toutefois, vous pourrez surseoir à l'exécution de cette clause, étant donné l'état de santé de votre belle-mère. En attendant vous devez prendre une pension à Beersse à vos frais ».

Op 1 of 15 December is hij in dienst getreden, hij heeft zijn verblijf gevestigd eerst te Rijkevorsel op aanwijzing van een aangestelde van de Cie Metallurgique, handelend met opdracht dezer laatste. Nadien heeft hij verblijf genomen te Turnhout met medehulp van denzelfden aangestelde.

Op 30 Maart 1934 is Givert plots ontslagen geworden door la Cie Métallurgique, die beweert zich te beroepen op het hierboven herinnerde beding betreffende het verplichte verblijf te Beersse ; dit beding moetende gelden als een uitdrukkelijk bedongen ontbindende voorwaarde, werkende zonder in mora stelling. Zij beweert half Januari en half Februari den beroepene verwittigd te hebben betreffende deze verplichting, wat echter door beroepene wordt betwist.

Bij tusschenvonnis van 1 December 1934 besliste de werkrechttersraad van eersten aanleg van Turnhout :

1° — dat de verplichting tot verblijf te Beersse moest verstaan worden als toepasselijk evenzeer binst de tusschenperiode dat het den heer Givert toegelaten werd nog niet met heel zijn gezin daar te komen wonen ;

2° — dat gezegd beding niet strijdig is met artikel 14 der wet van 1922 en

3° — schreef een getuigenverhoor voor om na te gaan of de verweerster niet moest aanzien worden als hebbend stilzwijgend afgezien van dit beding ;

Het bewijs ging bepaaldelijk over het volgende :

« dat Givert zijn kwartier te Turnhout heeft gekozen door tusschenkomst van een onder-

» hoorige van verweerster, de fabrikatiechef
 » met een zekere macht bekleed van verweerster, zulks bij weten en zien van verweerster
 » zelf, en dat deze laatste nooit daartegen
 » eenig verzet heeft doen gelden ».

Beide partijen hebben zich bij dit tusschenvonnis neergelegd waartegen geen beroep werd aange- teekend.

Het voormeld getuigenverhoor is gehouden geworden, in uitvoering van dit tusschenvonnis, en bij eindvonnis besliste dezelfde raad van Turnhout, dat verweerster vrijwillig en stilzwijgender wijze had afgezien van het desbetreffende beding, en veroordeelde haar tot het betalen van de gevraagde schadevergoeding van 6.000 frank.

1° — *Over de ontvankelijkheid van het beroep.*

In rechte, op beroep.

1° — Aangezien beroepene de regelmatigheid betwist van het aangeteekende beroep omdat de volmacht ingevolge dewelke het beroep van 14 Januari 1936 te Turnhout is aangeteekend geworden tegen het vonnis van 19 October zou gedagteekend zijn, volgens de expeditie van de verklaring van dit beroep van 6 Januari 1935 ;

Aangezien echter uit de bewoordingen zelf dezer volmacht, zooals die in de verklaring van beroep staan overgenomen blijkt, dat het jaar 1935 bij vergissing is geschreven en 1936 diende te zijn, wat trouwens begrijpelijk is de eerste dagen van het nieuwe jaar ;

2° — Aangezien beroepene verder de onontvankelijkheid van het beroep opwerpt omdat bij toepassing van artikel 85 der inrichtingswet op de werkrechttersraden hem door de griffie van den werkrechttersraad van eersten aanleg, geen bericht zou zijn beteeekend geworden van het door beroepster aangeteekende beroep :

Aangezien echter dit voorschrift van artikel 85 niet is bekrachtigd geworden door eenige nietigheid van het anderszins regelmatig aangeteekend beroep, noch door eenige niet ontvankelijkheid van hetzelfde beroep, en dat noch dergelijke nietigheid, noch dergelijk onontvankelijkheid niet zonder uitdrukkelijke bepaling van de wet kunnen aanvaard worden.

2° — *Ten gronde.*

Aangezien het hierboven herinnerd beding van kontrakt ontbindende voorwaarde de loutere herhaling is van wat bij art. 1184 van het B. W. wordt bedongen als zijnde steeds stilzwijgend verondersteld bij elke wederzijdsche overeenkomst, voor het geval een der beide partijen aan hare contractuele verplichtingen te kort komt ;

Aangezien vrij algemeen in de rechtsleer en rechtspraak wordt aangenomen dat in dergelijk geval, zoowel als onder het beheer der loutere toepassing van artikel 1184 voormeld ; de ontbinding bij toepassing van het beding dezer ontbindende voorwaarde aan de rechtbank dient aangevraagd te worden, dat deze aan den ingebreke zijnden schuldenaar uitstel mag verleen en ten slotte,

dat zij dient voorafgegaan te worden door eene formeele in mora stelling ;

Dat eene andere oplossing slechts zou kunnen redelijk voorgesteld en ingeroepen worden bij al dien de bewoordingen van het beding zouden behelzen dat het kontrakt ontbinding « van rechtswege » zou spelen of zonder dat eenige in morastelling daartoe zou noodig zijn, maar dat noch het eene, noch het andere dezer strenge bedingen daarbij is ingelascht geworden ;

Aangezien de billijkheid evenzeer zulke voorafgaandelijke aanmaning van den schuldenaar voorschrijft daar deze zooniet het slachtoffer en den speelbal zou kunnen worden van den willekeur en de kwade trouw van zijn schuldeischer, die, na eene tijdelijke toegevendheid van zijnentwege, den schuldenaar in de meening zou kunnen laten verkeeren, dat de toepassing van het beding niet tegen hem wordt ingeroepen, om dan, op een willekeurig door den schuldeischer gekozen oogenblik, hem plots voor de verbreking van het kontrakt te stellen, zonder hem nog gelegenheid te laten die op den eersten wenk te voorkomen ;

Aangezien in het onderhavig geval, de hierboven herinnerde wettelijke regelen dienen toegepast te worden, maar dat daarenboven ook de meest elementaire billijkheid dezelfde oplossing betrekkelijk eene voorafgaandelijke in morastelling opdringt: dat inderdaad uit het gehouden getuigenverhoor en uit de eigen bekentenis van beroepster is gebleken dat de beroepster tot 30 Maart 1934 alleszins heeft geduld dat beroepene zich niet streng gedroeg naar de voorschriften van dit verblijfsbeding ; dat het beding zelf een verblijf te *Beersse* voorschreef, en dat beroepster zelf een beroepene een verblijf heeft uitgekozen buiten *Beersse*, n.l. te *Ryckevorsel*. Dat beroepster daarenboven zeker op einde Februari 1934 reeds wetende was van het verblijf van beroepene te *Turnhout*, en nochtans naar eigen bekentenis (zie haar brief van 30 Maart 1934) sedert half Februari dienaangaande geene opmerkingen aan beroepene heeft gemaakt, terwijl beroepene zelfs beweert dat hem *nooit* hieromtrent eenige opmerking is gemaakt geworden ;

Dat in die omstandigheden, de beroepster toelaten zich opnieuw plots en streng te beroepen op de bewuste kontrakt-ontbindende voorwaarde welke van rechtswege zou gewerkt hebben :

1° — in strijd zou zijn met de eigen gedragingen van beroepster zelf, die dan zou moeten logischer wijze erkennen, dat het kontrakt *nooit* tusschen partijen zou zijn tot stand gekomen, daar *nooit* beroepene te *Beersse* verblijf heeft genomen ;

2° — zou in strijd zijn met de eerlijke goede trouw tusschen partijen, daar zij na beroepene door haar gedrag te hebben in den waan gebracht van het niet tegen hem zien toepassen van dit beding, hem plots voor de willekeurige toepassing zou plaatsen van hetzelfde beding ;

Aangezien in die omstandigheden beroepster zich ten onrechte beroept op de ontbindende kracht van de bedongen voorwaarde en dat zij dus we-

derrechtelijk een einde heeft gesteld aan het dienstkontrakt tusschen partijen ;

Aangezien het bedrag der toegekende schadevergoeding niet is betwist geworden, noch blijkt te kunnen betwist worden ;

Om deze redenen :

Den werkrechtersraad van beroep, kamer voor bedienden, alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het beroep regelmatig in den vorm en ontvankelijkheid, en daarover recht doende, verklaart het ongegrond, bekrachtigt het bestreden vonnis en veroordeelt de beroepster tot de kosten.

BIBLIOGRAPHIE

J. L. J. VAN DE KAMP. — *Bartolus de Saxoferrato (1313-1357), leven, werken, invloed, beteekenis. — Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid, Amsterdam, 1936.*

De juristen zullen het verschijnen van een grondige studie over den grooten Bartolus ten zeerste toejuichen.

Zulk een studie dempt inderdaad een zonderlinge leemte. Hoe is het mogelijk dat niemand, vóór 1936, enig belang heeft gesteld in een rechtsgeleerde, die eeuwenlang het orakel was der rechtbanken en hoogeschole van gansch Europa ? Alle handboeken voor rechtsgeschiedenis spreken weliswaar van den ontzettenden invloed, dien hij uitgeoefend heeft. Maar we wachten nog steeds op een mooie monographie.

Een Nederlander heeft onzen wensch vervuld. De nationaliteit van den schrijver is, trouwens, van weinig belang. Eerst en vooral, — we hebben er reeds op gewezen, — omdat de naam van Bartolus verband houdt met alle landen van Europa. Anderzijds heeft M. Van de Kamp het onderwerp op de meest zorgvuldige wijze behandeld. Men vraagt zich af, of er ergens nog iets over Bartolus te lezen is, dat niet in dit boek zou staan : wat de geleerdheid betreft verdient de schrijver de warmste hulde. (1)

Dit beteekent, echter, niet dat hij, Bartolus, als jurist, beter heeft leeren kennen en waardeeren. En ziehier waarom.

M. Van de Kamp bezit een buitengewoon nauwkeurige geest. Hij houdt van details. Hij somt de uitgaven op van het werk, waarin het eerste graf van Bartolus beschreven wordt ; hij besteedt een hoofdstuk aan de eereetekens die hem ten deel vielen ; een ander aan de afbeeldingen, die van hem te vinden zijn ; hij maakt een volledige stamboom van zijn familie op. Maar recht, gedachten, voorbeelden der door Bartolus gevolgde methode, welke we in dit boek kwamen zoeken, vindt men slechts op den achtergrond.

Schrijver geeft het toe, en verontschuldigt zich, dat hij niet in zulke finesses treden kan. En ik houd er reenschap van, dat ik hier te doen heb met een proefschrift, dat als voorarbeid opgevat wordt, en een eenigszins beperkende titel draagt. Maar is het niet bestemd tot verkrijging van den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid ? Ik betreur dat M. Van de Kamp

(1) Ik zinspeel vooral op het hoofdstuk waarin de werken Bartolus, met aanduiding der handschriften en der uitgaven, beschreven worden. Hier heeft de schrijver de wetenschap de grootste diensten bewezen, namelijk door het ontdekken van tot heden onbekende handschriften.

zooveel aandacht gewijd heeft aan opzoekingen, die ik in dit opzicht niet zoozeer als voorarbeid maar als bijzaak beschouw. Ik vraag me af, of hij niet met meer vrucht zijn onbetwistbare wetenschappelijke aanleg zou kunnen gebruiken hebben?

Haast op 't einde van het werk vinden we een twintigtal uiterst belangwekkende bladzijden (blz. 224-246), die ik hier zal trachten samen te vatten.

Vanaf de 13^e eeuw geraakten de juristen in een groote verwarring. De glossatoren hadden de kennis verspreid van een wonderbaar — en bewonderd! — recht, het *Corpus Juris Civilis* van Justinianus. En met den dag groeide bij hen de overtuiging, dat dit recht alle oplossingen bevatte, net zooals de theologen meenden, dat ze hun gansche wetenschap uit den Bijbel en de Kerkvaders konden putten, en de wijsgeeren de hunne uit Aristoteles.

Maar anderzijds was de samenleving geheel veranderd: het leenstelsel, de Roomsche kerk, de stedelijke beeshaving, hadden een diepe kloof gegraven tusschen de oudheid en de middeleeuwen.

De juristen werden er dus toe gedwongen, het ontzagwekkend romeinsch recht op alle mogelijke wijzen uit te leggen, ten einde er de noodige argumenten in te vinden om toestanden te beheerschen, welke de Romeinen nooit gekend hadden. Ofwel paste een romeinsche tekst niet meer met de behoeften van den tijd: dan moest men zich erop toeleggen, te bewijzen dat de bedoelde casus niet heelemaal met het tegenwoordig geval overeenkwam: en zoo ontstond een eerste middel, dat de methode der post-glossatoren kenschetst, het gebruik der eidelooze onderscheidingen en onderverdeelingen. Of wel was er in het Corpus geen tekst te vinden, die werkelijk de nieuwe moeilijkheden kon oplossen; dan moest men maar op zoek gaan naar gevallen die min of meer met de huidige te vergelijken waren: en aldus verspreidde zich het gebruik der analogie en der vermoedens.

Ziedaar enkele trekken der scolastiek op het gebied van het recht: hulpmiddelen, die weliswaar de post-glossatoren in staat stelden, hun doel (aanpassing van het wetenschappelijk recht aan nieuwe behoeften) te bereiken.

Bartolus nu schijnt degene geweest te zijn, die de aanpassings-methode het best begreep en toepaste. Uitgaande van romeinsche teksten, wist Bartolus haast alle middeleeuwsche moeilijkheden op te lossen. Dank zij een rijke verbeelding maakte hij de lastige teksten onschadelijk. Dan zij een diepgaand ontledingsvermogen heeft hij de meeste praktische gevallen kunnen voorzien. Zijn tijdgenooten en opvolgers legden zich bij zijn meeningen neer, en dit ging zoover, dat de rechtswetenschap gedurende twee eeuwen haast geen vorderingen meer maakte.

En schrijver wijst op belangwekkende voorbeelden.

Welnu, ziedaar, dunkt me, het werkelijk te behandelen onderwerp. Om een rechtsgeleerde te kenschetsen is een innerlijke ontleding van zijn kunst immers nuttiger dan een uiterlijke beschrijving van zijn persoon. Om Bartolus te schilderen, dienen de belangrijkste vraagstukken bestudeerd te worden, die hij ontmoet heeft, alsook de wijze waarop hij ze oploste.

Ziedaar wat ik van een werker als M. Van de Kamp verwachtte, — en wat ik trouwens gerust blijf verwachten.

René Dekkers.

Prof. J. G. A. WILMS. — **Bemerkingen omtrent de sociologie der oud-latijnsche familia.** (Tijdschrift voor Economie en sociologie, Gent, 1937, blz. 1-40).

Ik wensch de aandacht te vestigen op een nieuwe en belangwekkende uitlegging van het aloude begrip *familia*.

Zooals alle rechtsbegrippen die uit voorhistorische tijden dagteekenen, kan het woord *familia* niet door rechtstreeksche bronnen bepaald worden. Men moet zijn toevlucht nemen tot taalkundig, etymologisch, vergelijkend onderzoek, om te trachten, zulk een begrip op te helderen. De philologen moeten ons dus helpen, — hetgeen M. Wilms, leeraar in het romeinsch recht aan de hoogeschool te Gent, dan ook op meesterlijke wijze gedaan heeft.

Ik stel me voor, zijn studie samen te vatten: een uitstekend gedocumenteerde studie, zoo rijk aan gedachten, dat de lezer haast door het gansche primitieve recht gevoerd wordt. (1)

* * *

Bij tegenstelling met de *tribus* en de *gens*, vormt de *familia* een niet zeer uitgebreide groep, waarvan de samenstelling nauwkeurig vastgesteld is, en aan een streng centraal gezag is onderworpen. Goederen, persoonlijkheid, maatschappelijke beteekenis der *familia*, alles is in den *pater-familias* vereenigd.

Die toestand berust op twee grondgedachten: een hoofdgedachte, de bescherming der *familia*; een afgeleide gedachte, de leiding der *familia*.

1. De bescherming der *familia*. (2)

Waaruit bestaat de *familia*?

Eerst en vooral uit de afstammelingen van den *pater-familias*, — zoowel de « kunstmatige » (adoptio) als de natuurlijke afstammelingen.

Anderzijds is de *familia* niet aan het menschelijk leven dezer afstammelingen verbonden. Ze is in tegenwoordig bestendig, dank zij de vereering der voorvaderen. « De geesten der voorouders staan in durende communie met het actuele gezinshoofd en langs dit om met de andere leden der *familia*. Zij waken over de domus en houden toezicht over het doen en laten van den *pater-familias*. Zij brengen hem zegen en welvaart, indien zij behoorlijk door hem worden vereerd...., doch vervolgen hem met hunnen toorn indien hij hen verwaarloost... »

» Ook in het hiernamaals immers hebben de voorvaderen behoefte aan voedsel en drank; wanneer voor hen in het haardvuur, of in den tuin en de akkers, die tot het gezin behooren, of in de grafsteden waarin zij rusten, graankoeken, vleesch en wijn worden geplengd en geofferd, dan worden hun geesten bevredigd en gestild. Dan zijn zij *manes*: goed en dus heilbrengend ». Aldus blijven de vergoddelijkte voorvaderen, in een zekere mate, levende wezens.

Omgekeerd is de levende *pater-familias* ook als het ware vergoddelijkd: « zijn voornaamste eigenschappen, zijn teelkracht, zijn bevelsmacht, zijn werkbekwaamheid, zijn weerbaarheid en zijn beschermvaardigheid zijn verpersoonlijkt in een goddelijk wezen, dat altijd aan zijn zijde staat...: zijn *genius* ». Die *genius* wordt ook door de leden der *familia* vereerd, want hij is de bron van het leven der *familia*. Door den *genius* is de *pater-familias* de verwekker van al hetgene in de

(1) Zie vooral een zeer uitgebreide nota (15) over de oorsprong van Rome.

(2) Het verwondert me, dat schrijver hier geen gebruik gemaakt heeft van de studie van M. Georges Cornil, *Contribution à l'étude de la patria potestas*, in Nouvelle Revue d'histoire du droit, 1897.

familia leeft. Niets kan tot de *familia* behooren, dat niet door zijn wil tot lid of onderdeel van de *familia* is gemaakt. De *pater-familias* is slechts zijn roeping getrouw, voor zoover hij aan den *genius*, den werkelijken beschermer der *familia*, gehoorzaamt.

2. De leiding der *familia*.

Maar om in staat te zijn de zware plichten te vervullen, die de *genius* hem oplegt, zal de *pater-familias* over de actuele leden van de *familia* een aanzienlijk gezag uitoefenen.

Dit gezag heet *manus*, of *mancipium* (*manus*, de hand. (1). De hand beschermt (zie het begrip *di manes*, supra); anderzijds voert ze bevelen uit: aldus zinspeelt dit eenig woord *manus* op de dubbele persoonlijkheid van den *pater-familias*, beschermer en leider.

Maar het gezag uit zich niet alleen in het gebaar (*manus*), doch ook in het woord (*fari*). De *genius* der *familia* laat uit den mond van den *pater-familias* het heilig woord (*fas*) der voorvaderen weerklinken. Al de leden der *familia*, die naar deze stem moeten luisteren, vormen een *fas-gemeenschap*. Zij zijn *famuli*. Als geheel beschouwd vormen zij een *familia*.

* * *

Deze abstracte en godsdienstige opvattingen zullen in latere tijden door concrete en economische begrippen vervangen worden. Dan zal er spraak zijn, niet meer van in *mancipio* levende wezens, maar slechts van *res Mancipi* (bij tegenstelling met de overige zaken, de *res nec Mancipi*). Het oud begrip *familia* zal tot deze *res Mancipi* beperkt worden (bij tegenstelling met het woord *pecunia* als synoniem van *res nec Mancipi*).

De stichting van een subjectief recht op een *res Mancipi* vereischt nog steeds het gebruik der rechtsdaad bij uitnemendheid, die vroeger het *mancipium* vestigde: de *mancipatio*. Een *mancipatio* echter die haar zedelijk, godsdienstig karakter verloren heeft, en zuiver economisch is geworden. De *res nec Mancipi* integendeel, ontsnappen aan alle voorhistorische godsdienstige denkbelden. Ze zijn slechts vatbaar voor een feitelijk houden, een *possessio*, die door bloote *traditio* verschaft wordt.

Dit feitelijk houden, zal aanleiding geven tot een nieuw subjectief recht: eigendom. «Het eigendomsbegrip spruit dus niet uit het nobele *manus-mancipium*, doch uit de brutale *possessio*»: *dominium rerum ex naturale possessione coepisse*.

René Dekkers.

René Frédéric VOELTZEL, docteur en droit: Jean Domat (1625-1696). Paris, Recueil Sirey 1936, in 8°, 319 bdz.

Schrijver heeft de ondankbare taak vervuld, ons het leven en het werk van Domat te beschrijven. Ik noem deze taak ondankbaar, vermits het geldt een eenvoudig, verborgen, werkzaam leven, en een droog, vervelend, slecht geschreven werk. Reeds a priori moeten we dus M. Voeltzel onzen dank bewijzen, want hij heeft Domat voor de juristen meer toegankelijk gemaakt.

Schrijver zou wellicht zijn onderwerp niet zoo getrouw behandeld hebben, indien hij voor Domat geen bewondering gevoelde. En uit een zedelijk oogpunt

verdient Domat deze bewondering ontegenzeggelijk: denk aan zijn rechtschapenheid als magistraat, aan zijn mooie vriendschap met Pascal, aan zijn kalme en onverstoorbare moed. Anderzijds mag niet ontkend worden dat zijn hoofdwerk, *Les lois civiles dans leur ordre naturel*, steeds een groote historische waarde bewaren zal: het vormt een onmisbare schakel in de zoo ingewikkelde en heterogene vorming van het Fransche recht. Toch vreezen we dat de bewondering van M. Voeltzel hier en daar tot overdrijving heeft geleid.

Na een zeer zorgvuldige bibliographie komt een zoo volledig mogelijke levensbeschrijving. Het grootste deel van het boek van M. Voeltzel omhelst echter de studie der ontwikkeling van Domat's denken.

Eerst hebben we een soort voorarbeid. In het *Legum delectus* tracht Domat orde te brengen in zijn kennis van het Romeinsch recht, die de grondslag zal uitmaken van zijn rechtsgeleerdheid. De *Harangues*, die Domat voor te dragen had bij de opening der assisen te Clermont-Ferrand, geven hem de gelegenheid, de plichten der rechters te omschrijven, en zich aldus te verheffen tot godsdienstige en wijsgeerige beschouwingen.

In het *Traité des Loix* legt Domat zich er op toe, zijn gedachten op te helderen, de natuurlijke grondslagen der menschelijke samenleving te zoeken, den aard en den geest der wetten te bepalen.

Eindelijk komen de meest bekende werken: *Les Loix civiles dans leur ordre naturel*, en een onvoltooid gebleven *Droit Public*. In deze werken wordt het gansche recht uiteengezet, volgens de besluiten waartoe het *Traité des Loix* geleid had.

Het *Traité des Loix* geeft ons als het ware het noodzakelijk plan, legt ons op voorhand de samenstelling uit, van de hoofdwerken *Les Loix civiles* en *Le droit public*.

M. Voeltzel is er in geslaagd, het rationeel evenwicht, dat het gezamenlijk werk van Domat beheerscht, duidelijk en haast tastbaar te maken.

René Dekkers.

Raymond MONIER, Professeur à la faculté de droit de l'Université de Lille; Manuel élémentaire de droit romain. — 2 vol.; Paris, Domat-Montchrestien, 1935-36.

Het wordt hoe langer hoe moeilijker een beknopt handboek voor het Romeinsch recht te schrijven.

De tekstkritiek heeft inderdaad zooveel discussies opgewekt, ze heeft in tal van oplossingen zooveel schakeeringen gebracht, dat de omvang van de stof bijna tweemaal zoo groot is geworden. Vele vraagstukken kunnen slechts behandeld worden na bespreking van een prejudicieele vraag, betreffende de waarde der teksten waarvan men zich bedienen wil. En het is onmogelijk, zelfs in een beknopt werk, zulke vraagstukken te vermijden.

Men staat dus voor de volgende keus: ofwel zal men de prejudicieele vraag met één woord — maar zonder rechtvaardiging — oplossen; ofwel zal men ze discuteeren — maar dan verzwaart men de uiteenzetting.

M. Monier verkiest de eerste methode, die trouwens het best bij een handboek past. Dat volstaat opdat de lezer zich rekenschap zou geven van de moeilijkheid van de stof. Overigens kan hij gebruik maken van de talrijke monographieën, die de schrijver voortdurend aanhaalt, indien hij een grondige studie wil ondernemen. De schrijver heeft zich vooral er op toegelegd,

(1) *Manus* zou een onmiddellijk gezag aanduiden (over vrouw en afstammelingen): *mancipium* een bijkomend, meer verwijderd gezag (over client, huis en grond, dieren die voor leiding vatbaar zijn).

de besluiten der hedendaagsche wetenschap (1) te verzamelen.

De algemeene indruk die het boek van M. Monier ons maakt, is wel, dat we nu het Romeinsch recht in zijn details leeren kennen. Indien we het oudste recht opzij laten, mag men zeggen dat we de ontwikkeling der instellingen nauwkeurig kunnen volgen. De tijd is voorbij, waar men zei: «Ziehier de oplossing volgens het Romeinsch recht». Het Romeinsch recht, zooals ons hedendaagsch recht, heeft doctrineele moeilijkheden, aarzelingen, discussies, meeningsverschillen gekend, te meer daar het opgebouwd werd door een honderdtal juristen van allereerste grootte. Het Romeinsch recht mag nog minder dan ooit beschouwd worden als een mooi geordend geheel: het is een verzameling van soms zeer uiteenlopende gedachten, welke de tekstkritiek heeft weten te localiseeren in de ruimte en in den tijd. Het abstracte Romeinsch recht wordt vervangen door persoonlijke meeningen; het wordt vertegenwoordigd door dezen prætor, door genen rechtsgeleerde; met één woord: de stof wordt rijker, menselijker.

Terzelfder tijd groeit echter de didactische moeilijkheid. Juist omdat het onderwijs een zekere generalisatie veronderstelt. Het onderwijs van de Instituten in 't bijzonder, mag zich niet te zeer in schakeeringen verdiepen, al maken deze schakeeringen de historische waarheid uit. Hoe meer onze kennis van het Romeinsch recht de historische waarheid benadert, des te meer keert ze den rug tot de eischen van het onderwijs. En aangezien M. Monier vooral — en natuurlijk — voor doel had, ons een overzicht van deze historische waarheid te geven, denken we dat zijn boek nuttiger zal zijn als grondslag voor verder onderzoek, dan als leidraad voor studenten.

De arbeid van M. Monier geeft aanleiding tot een andere opmerking van algemeenen aard, wat betreft het bij de uiteenzetting te volgen plan.

Aangezien de meeste Romeinsche gedachten zich geleidelijk ontwikkeld hebben vanaf de laatste eeuwen der Republiek tot Justinianus; en aangezien we in staat zijn de talrijke etappen van deze ontwikkeling te volgen, wordt het practisch onmogelijk een scheidingslijn tusschen het klassiek en het byzantijsch tijdperk te trekken. De rechtspleging is, weliswaar, geheel veranderd met den ingang van de 3e eeuw na Christus. Maar hetzelfde kan niet gezegd worden van den inhoud zelf van het recht. Talrijke gedachten, die vroeger als klassiek golden, dagteekenen eerst van het latere keizerrijk. En omgekeerd, vele oplossingen, die aan Justinianus toegeschreven waren, zijn slechts het gevolg van een arbeid, die reeds op het einde der Republiek begon. De leer der contractueele aansprakelijkheid, die van het bezit, van de *petitio hereditatis*, en zooveel andere, zijn haast ondeelbaar geworden vanaf het einde der republiek tot de codificatie toe.

Anderzijds biedt het primitief recht zeer afzonderlijke trekken (2). De periode, die loopt van het versterken tot en met den tweeden punischen oorlog, bevat de meeste kenmerken van het indo-germaansch, godsdienstig, familiaal gewoonterecht. Ze vormt een uitgangspunt, waar menige overeenkomst te ontdekken is met Grieksche en Germaansche denkbeelden. Het Romeinsch recht wordt eerst later werkelijk oorspronkelijk, dank zij de zeer bijzondere middelen die de Romeinen verzonnen, om hun *jus quiritium* te volmaken, en dank zij het gebruik dat ze er van maakten.

We denken dus dat de studie van het Romeinsch recht in twee tijdperken moet verdeeld worden: het oorspronkelijk recht, en zijn verdere ontwikkeling; het indo-germaansch uitgangspunt, en de Romeinsche

evolutie. Op deze wijze zou de methode-moeilijkheid, die het onderwijs van het Romeinsch recht beheerscht, opgelost kunnen worden. De dading, die we hier voorstellen, geeft een gedeeltelijke voldoening aan de synchronistische methode, gevolgd door M. Georges Cornil, vermits we een scheiding bewaren tusschen het primitief en het klassiek recht. Ze geeft ook een gedeeltelijke voldoening aan de chronologische (Fransche) methode, vermits we althans het tweede tijdperk niet meer onderverdeelen: na 'een algemeen overzicht over den oudsten staat van het recht, zouden we de evolutie der verschillende instellingen bestudeeren, vanaf het einde der punische oorlogen tot Justinianus.

M. Monier volgt echter uitsluitend de chronologische methode, die hem trouwens door het programma der Fransche studies wordt opgelegd. Een eerste boekdeel bevat de uiteenzetting der in het eerste licentiaat te behandelen stof: geschiedkundige inleiding (3), de bronnen van het recht, de rechtspleging, de rechtspersonen, de zakelijke rechten, de erfenissen. Een tweede boek is aan de verbintenissen besteed.

We vestigen bijzonder de aandacht op de studie van: de verkoop (een breedvoerige, historische verhandeling); — de oorzaak, en hoofdzakelijk de *causa traditionis*; — de pauliaansche rechtsvordering (aanmerkelijk hernieuwd); de *res religiosae*; de hypotheek; de verbintenissen onder voorwaarde, of met tijdsbepaling; de ervelooze nalatenschap; de rechtspleging onder het latere keizerrijk. We moeten onze opsomming beperken.

Eenig voorbehoud zij echter gemaakt wat betreft een neiging van den schrijver, om het Romeinsch recht met moderne begrippen uit te leggen. Reeds in het primitief recht gebruikt bij woorden als: rechtspleging in betwiste of in niet betwiste zaken; zakelijke en persoonlijke rechten; rechtspersoonlijkheid; vermogen; algemeene opvolging; enz.

We zullen den schrijver echter niet verwijten, dat we met zijn meeningen niet altijd akkoord gaan: hoe kan het anders, vooral in zulk een omvangrijke stof?

René Dekkers.

(1) Waarin de italiaansche romanisten wellicht het grootste aandeel hebben.

(2) Het is te betreuren, dat M. Monier geen gebruik heeft kunnen maken van de laatste werken van mijn collega's en landgenooten, de heeren F. De Visscher en J. Wilms, die onze kennis van het oud familie-recht aanzienlijk hebben hernieuwd.

(3) Bevat namelijk een nuttig tafereel van het economisch leven in de eerste eeuwen van het bestaan van Rome.

MEDEDEELINGEN

GALA VAN HET VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Op Vrijdag 26 November, te 8½ uur, heeft in het «Théâtre des Galeries» te Brussel, de gala-avond plaats, ingericht door het Verbond der Belgische Advocaten ten voordeele van de Kas voor professionneelen bijstand.

Het nieuw tooneelstuk van Edgar de Caire, «L'Entrave», zal er opgevoerd worden met de medewerking van mevrouw Marie Marquet, van de «Comédie Française».

Plaatsen worden besproken bij Jean Vandermeulen, ten Gerechtshove te Brussel, of in den schouwburg.

De Vlijt, Nationalestr., 46, Antwerpen. A. Somville, best.